

Nadere differentiatie uithuisplaatsingen

*Onderzoek naar een ordening van uithuisplaatsingen in de regio's Utrecht
Stad en Utrecht West*

Datum:

8 maart 2023

Onderzoeker:

Judith van der Zwaan

Opdrachtgever:

Dit onderzoek is tot stand gekomen in opdracht van de Proeftuin Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming Utrecht/Utrecht West

Samenvatting en aanbevelingen

Er is geen gedeeld beeld over uithuisplaatsingen

Er is de afgelopen periode veel gezegd en geschreven over uithuisplaatsingen. Daarbij klinkt steeds één belangrijke boodschap door: uithuisplaatsingen moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. De beelden over wat uithuisplaatsingen zijn, zijn echter divers. Hierdoor wordt de discussie op basis van verschillende beelden gevoerd en ontbreekt de nuance. Gaat het bij uithuisplaatsingen alleen over gedwongen plaatsingen of ook over vrijwillige plaatsingen? Gaat het alleen om voltijdplaatsingen of ook over deeltijdplaatsingen, waarbij een jeugdige bijvoorbeeld een weekend per maand bij opa en oma slaapt? Gaat het ook om opnames van jeugdigen bij bijvoorbeeld verslaving of eetstoornissen? In de hernieuwde Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing is een definitie van uithuisplaatsingen opgenomen: "Een uithuisplaatsing houdt in dat een jeugdige – al dan niet tijdelijk – ergens anders verblijft dan in zijn eigen gezin, bijvoorbeeld in een pleeggezin, gezinshuis of residentiële instelling". Binnen deze definitie kunnen alle vormen van jeugdhulp met verblijf (ook deeltijdverblijf) als uithuisplaatsing worden beschouwd. In dit onderzoek houden we deze definitie aan, maar laten we wel de verschillende nuances zien.

Aanbeveling 1:

Scherp de definitie van uithuisplaatsingen aan; maak concreet wat onder een uithuisplaatsing wordt verstaan zodat de discussie over uithuisplaatsingen vanuit een gedeeld beeld wordt gevoerd. En zodat ontwikkelingen vanuit een gedeeld beeld worden opgepakt, waarbij meer gekeken wordt naar het hoe en waarom van het verblijf elders.

Wat laten literatuuronderzoek, cijfermatige analyse en dossieranalyse zien?

Uit het literatuuronderzoek, een cijfermatige analyse en dossieranalyse op basis van 40 dossiers uit Utrecht Stad en Utrecht West (gedwongen en vrijwillig kader) kunnen we het volgende zeggen over uithuisplaatsingen:

Jeugdige en gezin	
Leeftijd	Meer dan de helft van de jeugdigen is 13 – 18 jaar (bij dossieranalyse is dit circa 60%)
Gezinssituatie	• CBS: jeugdigen die opgroeien in een eenoudergezin maken relatief veel (en langer) gebruik van jeugdhulp met verblijf

	• Dossieranalyse: de meeste jeugdigen groeien op in een gezinssituatie waarbij ouders gescheiden zijn of in een tweoudergezin. De minderheid in een eenoudergezin.¹

Meest voorkomende problematiek in de geanalyseerde dossiers	
Jeugdige	• Emotionele en gedragsproblematiek • Trauma en hechting • Verminderd contact met de realiteit
Jeugdige en omgeving	• Problemen op school • (Vermoeden) van crimineel gedrag, diefstal
Gezin en opvoeding	• Een (ernstig) tekort aan opvoedvaardigheden van ouder(s) • Problemen in de ouder-kindrelatie (waaronder gevaarlijk of bedreigend gedrag van de jeugdige richting andere gezinsleden) • Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling van de jeugdige • Instabiele opvoedsituatie (conflictscheiding, huiselijk geweld) • Problemen in omstandigheden van het gezin (wonen, financiën)
Problematiek ouders	• Psychische/psychiatrische problematiek • Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder • Gebruik van middelen

Plaatsing	
Plaatsing	• Meest ingezette vorm van verblijf is pleegzorg (CBS: 60% landelijk en in Utrecht Stad en Utrecht West; bij dossieranalyse 37%). Landelijk bestaat de helft van de pleegzorgplaatsingen uit een netwerkplaatsing. • Bij de dossieranalyse wordt ook relatief veel residentieel verblijf ingezet (35% van de jeugdigen). • De overige 28% van de jeugdigen gaat bij de andere ouder wonen, wordt gesloten geplaatst of maakt gebruik van deeltijdplaatsing.
Soort plaatsing	• Bijna tweederde van de uithuisplaatsingen vindt plaats binnen het gedwongen kader (dossieranalyse).

¹ In dit onderzoek hanteren we de omschrijving eenoudergezin voor huishoudens bestaande uit één ouder met één of meerdere kinderen, waarbij de andere ouder afwezig is en geen gezag heeft. Bij gescheiden ouders dragen beide ouders het gezag voor het kind/de kinderen, maar maken ze geen deel uit van hetzelfde huishouden. Bij tweoudergezinnen wonen ouders bij elkaar en hebben beide gezag.

	• Bij circa de helft van de gedwongen plaatsingen zijn de ouder(s) en/of de jeugdige het (uiteindelijk) eens met de plaatsing (landelijk en op basis van dossieranalyse).
Aanvraag	• Landelijk: de helft van de gedwongen uithuisplaatsingen wordt aangevraagd door de RvdK (tegelijk met verzoek om ondertoezichtstelling / gezagsbeëindiging), de andere helft door de GI's (gedurende de uitvoering van OTS/Voogdijmaatregel) • Dossieranalyse: 75% van de gedwongen uithuisplaatsingen wordt aangevraagd door de RvdK, 25% door de GI's. Er is sprake van een groot aantal spoedmaatregelen.

Aanbeveling 2:

De onderzochte dossiers zijn niet allemaal volledig. In enkele dossiers ontbreekt een brede analyse van de situatie en onderbouwing waarom een uithuisplaatsing nodig is. Dit omdat de informatie soms elders vastgelegd is, bijvoorbeeld bij de ingeschakelde specialistische aanbieders. Aanbevolen wordt om te kijken naar met name de informatiepositie van lokale teams en of het wenselijk is om deze positie uit te breiden.

Aanbeveling 3:

In vier dossiers wordt een combinatie van financiële problematiek en huisvestingsproblematiek benoemd (11%). Op basis van landelijk onderzoek en op basis van gesprekken met de professionals wordt een hogere prevalentie van financiële en huisvestingsproblematiek verwacht. Daarnaast blijkt uit de analyse dat in meerdere dossiers voornamelijk sprake is van problematiek bij één of beide ouders. In deze dossiers wordt echter weinig vermeld over de hulp aan deze ouders. Een brede blik op gezinsproblematiek en de context van het gezin én een goede analyse van de situatie (en voorgeschiedenis) is belangrijk voor het bieden van de juiste hulp. Het verdient daarom aanbeveling om de situatie van jeugdigen en gezinnen breed te bekijken, een goede analyse van de situatie uit te voeren met jeugdigen en ouders en dit goed vast te leggen.

Profielen

Op basis van de dossieranalyse is een volgende differentiatie in profielen aangebracht. Deze profielen zijn opgebouwd uit 31 dossiers. Dit is een beperkt aantal.

Hoofdprofiel 1 Ernstige (gedrags)problematiek bij de jeugdige

Het gaat in dit profiel om ernstige (gedrags)problematiek bij de jeugdige, die de aanwezige opvoedvaardigheden van de ouder(s) te boven gaat of die dermate ernstig is dat de veiligheid van de jeugdige zelf of van zijn/haar omgeving gevaar loopt. Er is sprake van conflicten, escalaties en bedreigingen die tot zo onveilige situaties leiden dat een uithuisplaatsing nodig is. Het gaat binnen dit profiel om jongeren in de leeftijd 13-18 jaar. Er kunnen daarbij twee specifieke groepen jongeren worden aangewezen:

- Jonge meiden met seksueel risicovol of overschrijdend gedrag
- Jongeren die opstandig en antisociaal gedrag laten zien: schoolverzuim, plegen van delicten, weglopen etc.

Hoofdprofiel 2 Ernstige (meervoudige) problematiek bij één of beide ouders

Ernstige problematiek bij één of beide ouders, waardoor zij (tijdelijk) niet in staat zijn om voor hun kind(eren) te zorgen. Bij een beperkt aantal jeugdigen wordt eigen problematiek beschreven. Er zijn twee sub-profielen:

Sub-profiel 2a: ernstige problematiek op meerdere leefgebieden bij één of beide ouders

Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders op meerdere terreinen: middelengebruik, psychische problematiek, problemen met justitie (diefstal), problemen op het gebied van financiën en wonen en een problematische partnerrelatie (huiselijk geweld). Hierdoor zijn zij niet in staat om een veilige opvoedsituatie voor hun kind(eren) te bieden. Er wordt gesproken over vervuiling, verwaarlozing en mishandeling van de jeugdigen, voor degenen die niet al binnen enkele dagen na de geboorte uithuisgeplaatst zijn.

Sub-profiel 2b: psychische/psychiatrische problematiek bij één of beide ouders

Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders, waarbij de nadruk ligt op de psychische/psychiatrische problematiek van de ouder. De ouder(s) geeft/geven zelf aan de zorg (tijdelijk) niet te kunnen dragen of de jeugdige geeft aan dat hij/zij uit huis geplaatst wil worden.

Hoofdprofiel 3 Spanningsvolle opvoedsituatie

De jeugdigen en hun ouder(s) binnen dit profiel hebben lange tijd een spanningsvolle situatie doorgemaakt, waar in de meeste dossiers ook sprake is van een vorm van huiselijk geweld. De jeugdigen ontwikkelen door de spanningsvolle situatie eigen (gedrags)problematiek.

Sub-profiel 3a: spanningsvolle opvoedsituatie door een problematische relatie tussen ouders

In dit profiel is sprake van een spanningsvolle opvoedsituatie. De spanning wordt veroorzaakt door de problematische relatie tussen de (stief)ouders; een relatie die gekenmerkt wordt door conflicten en geweld. Ook na beëindiging van de relatie duren de conflicten en/of het geweld veelal voort, waarbij het gaat over beschuldigingen richting de andere ouder en/of geweld richting de andere ouder. De jeugdigen zijn getuige (geweest) van deze conflicten en van het geweld. De jeugdigen hebben door de spanningsvolle situatie eigen problematiek ontwikkeld.

Sub-profiel 3b: onvoldoende opvoedsituatie in verband met trauma en hechting bij alleenstaande ouders

De ouders in dit profiel, alleenstaande moeders, hebben traumatische ervaringen meegemaakt in het verleden. Zij hebben daardoor moeite met het zorgen voor een goede opvoedsituatie. De jeugdigen binnen het gezin, ontwikkelen eigen gedragsproblemen.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	8-9
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doel en inhoud onderzoek	8-9
1.3 Opzet onderzoek	9
1.4 Opbouw	9
Hoofdstuk 2 Literatuur- en cijfermatig onderzoek	10-21
2.1 Inleiding	10
2.2 Uithuisplaatsingen	10-11
2.3 Vrijwillige en gedwongen uithuisplaatsingen, spoedplaatsingen	11-13
2.4 Verblijfsvormen	14-15
2.5 Doelgroep	15-17
2.6 Aanleiding voor uithuisplaatsing	17-20
2.7 Effectiviteit uithuisplaatsing	20
Samenvatting	21
Hoofdstuk 3 Dossieranalyse	22-29
3.1 Dossieranalyse	22
3.2 Vrijwillige en gedwongen uithuisplaatsingen	22-23
3.3 Verblijfsvormen	24
3.4 Doelgroep	24-25
3.5 Problematiek jeugdige, ouders en gezin	25-28
Samenvatting	29
Hoofdstuk 4 Profielen	30-53
4.1 Inleiding	30
4.2 Profielen	30-32
Profiel 1	33-37
Profiel 2	38-45
Profiel 3	46-53
Hoofdstuk 5 Belangrijkste bevindingen en aanbevelingen	54-55
Hoofdstuk 6 Methodische verantwoording	56
Bijlage 1 Bronnenlijst	57
Bijlage 2 Totaaloverzicht	58-59

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De regio Utrecht West en de stad Utrecht vormen samen één van de elf proeftuinen in het kader van het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. Eén van de doelstellingen van deze proeftuin is het voorkomen van uithuisplaatsingen.

Het beeld dat al jaren in de media en in de politieke discussies over uithuisplaatsingen wordt gepresenteerd is dat kinderen door een instantie, eventueel met de politie, uit huis zijn gerukt. Dit soort situaties komt inderdaad voor, maar het is niet bekend hoe vaak. Een aanzienlijk deel van de kinderen die uit huis worden geplaatst, is vrijwillig geplaatst. Daarnaast wordt een machtiging uithuisplaatsing gebruikt voor zeer verschillende situaties. Naast het 'uit huis halen' van kinderen gaat het ook om bijvoorbeeld tieners die niet meer thuis willen wonen omdat ze het daar niet veilig vinden. Het gaat om jeugdigen die zodanig moeilijk gedrag vertonen dat de ouders het thuis niet volhouden. Of om een jeugdige die na scheiding van de ouders eerst bij de moeder woont, maar daarna naar de vader gaat en vervolgens bij de grootouders vaderszijde gaat wonen. De moeder verzet zich daartegen en uiteindelijk wordt een OTS plus pleeggezinplaatsing bij de grootouders uitgesproken. Variatie is er eveneens in wat er na een uithuisplaatsing gebeurt. Pakweg de helft van de kinderen in een pleeggezin woont bij familie of bekenden. Lang niet alle kinderen willen terug naar huis. Voor sommige kinderen is er helaas geen 'thuis' bij de eigen ouders, vanwege scheiding, ruzies, verhuizingen, nieuwe relaties, etc.

Voor een goed begrip van de werkelijkheid is het noodzakelijk om een differentiatie in uithuisplaatsingen aan te brengen. De regio Utrecht West en de stad Utrecht hebben ons gevraagd om dit onderzoek naar een hanteerbare ordening van uithuisplaatsingen uit te voeren.

1.2 Doel en inhoud onderzoek

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in de variatie in uithuisplaatsingen door een aantal profielen of categorieën van uithuisgeplaatste kinderen op te stellen. Het onderzoek richt zich daarbij op de kenmerken van de jeugdigen, ouders en de omgeving, het juridisch kader (vrijwillig, gedwongen), de aanleiding om tot uithuisplaatsing over te gaan en de inhoud van de uithuisplaatsing (soort verblijf).

In dit onderzoek gaan we niet in op het proces om te komen tot een uithuisplaatsing, op de positie van ouders en jeugdigen in dit proces of op de effectiviteit van de uithuisplaatsing. Ook valt de kwaliteit en passendheid van de geboden hulp aan jeugdigen en gezinnen in het traject

voorafgaande aan de uithuisplaatsing buiten de scope van dit onderzoek. Informatie hierover is echter wel waardevol in de discussie over het voorkomen van uithuisplaatsing. We realiseren ons immers dat ook hierin winst geboekt kan en moet worden.

1.3 Opzet onderzoek

Om te komen tot een differentiatie van uithuisplaatsingen en een ordening naar een aantal profielen hebben we de volgende stappen uitgevoerd:

Stap	Activiteit	Resultaat
Literatuuronderzoek	Verzamelen en analyseren van diverse landelijke onderzoeken over uithuisplaatsingen	Eerste inzichten in de definitie, aard en omvang van uithuisplaatsingen en in de situaties waarin jeugdigen uit huis worden geplaatst
Cijfermatige analyse	Verzamelen en analyseren van CBS-data over aard en omvang van uithuisplaatsingen op landelijk niveau en op niveau van Utrecht Stad en Utrecht West	(achterliggende problematiek)
Dossieranalyse	Verzamelen en analyseren van 40 dossiers van (recent) uithuisgeplaatste jeugdigen	Beeld van de situaties waarin jeugdigen in Utrecht Stad en Utrecht West uit huis worden geplaatst
Kwalitatieve verdieping	Ordenen van de situaties waarin jeugdigen uit huis worden geplaatst naar enkele hoofdprofielen/categorieën	Drie hoofdprofielen van situaties waarin jeugdigen uit huis worden geplaatst
Kwalitatieve verdieping	Toetsen van de bevindingen in twee sessies bij professionals die in Utrecht Stad en Utrecht West werkzaam zijn	Aanscherping van de hoofdprofielen

Een meer uitgebreide methodische verantwoording is opgenomen in hoofdstuk 5.

1.4 Opbouw

In hoofdstuk 2 bieden we context bij de profielen. Het gaat hier om informatie die wij op basis van literatuuronderzoek en een cijfermatige analyse hebben verzameld. In hoofdstuk 3 worden de resultaten beschreven die de dossieranalyse hebben opgeleverd. Deze resultaten hebben we in hoofdstuk 4 vertaald in drie profielen.

We willen hierbij ook graag alle professionals van Lokalis, SAVE en de verschillende lokale teams die hebben meegewerkt aan dit onderzoek bedanken: bedanken dat ze – ondanks al het vele en belangrijke werk dat ze te doen hebben - tijd hebben vrijgemaakt voor dit onderzoek. En bedanken voor de waardevolle bijdrage die zij hebben geleverd. Ook willen we graag de leden van de begeleidingscommissie bedanken, die met hun levendige discussies waardevolle input voor dit onderzoek hebben opgeleverd.

Hoofdstuk 2 Literatuur- en cijfermatig onderzoek

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bieden we achtergrondinformatie over uithuisplaatsingen op basis van literatuuronderzoek en een cijfermatige analyse. We beperken ons hierbij tot de uithuisplaatsingen op zich. We gaan niet in op de voorgeschiedenis, kwaliteit van onderzoek of weging van risico's van thuis blijven of uithuisplaatsen. We geven antwoord op de volgende vragen:

- Wat wordt in de literatuur verstaan onder uithuisplaatsingen?
- Hoeveel uithuisplaatsingen vinden jaarlijks landelijk, in Utrecht Stad en in Utrecht West plaats?
- Welke vormen van jeugdhulp met verblijf worden ingezet en welke ontwikkelingen zien we daarin?
- In welke situaties en op welke leeftijd worden jeugdigen en jongeren uit huis geplaatst?

2.2 Uithuisplaatsingen

Wettelijk kader

De rechtsgrond voor gedwongen uithuisplaatsingen is vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek. Daarin is in artikel 1:265b lid 1 en 2 het volgende bepaald: *"Indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de minderjarige of tot onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid, kan de kinderrechter de gecertificeerde instelling, bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet, die belast is met de uitvoering van de ondertoezichtstelling op haar verzoek machtigen de minderjarige gedurende dag en nacht uit huis te plaatsen. De machtiging kan eveneens worden verleend op verzoek van de Raad voor de Kinderbescherming of op verzoek van het Openbaar Ministerie"*.

Definitie op basis van Richtlijn

Wat een uithuisplaatsing is, wordt omschreven in de Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing (januari 2023)²: *"Een uithuisplaatsing houdt in dat een jeugdige – al dan niet tijdelijk – ergens anders verblijft dan in zijn eigen gezin, bijvoorbeeld in een pleeggezin, gezinshuis of residentiële instelling"*.

Omvang

Op grond van de definitie uit de Richtlijn kunnen alle vormen van jeugdhulp met verblijf als een uithuisplaatsing worden beschouwd. De cijfers jeugdhulp met verblijf laten het volgende beeld zien. In 2021 maakten in Nederland 43.770³ jongeren gebruik van een vorm van jeugdhulp met verblijf. Dit is 10% van het totaal aantal jongeren met jeugdhulp en 1,3% van het totaal aantal

---

² Richtlijn-Uithuisplaatsing_Richtlijn-20-januari-2023.pdf (richtlijnenjeugdhulp.nl)

³ StatLine - Kerncijfers over jeugdzorg (cbs.nl) en StatLine - Kerncijfers over jeugdzorg, 2015-2020 (cbs.nl)

jongeren tot 18 jaar. Het aantal (en aandeel) jongeren met jeugdhulp met verblijf is de afgelopen jaren redelijk stabiel. Wel is een afname te zien in het aantal nieuwe trajecten jeugdhulp met verblijf. In 2021 betrof dit 19.755⁴ nieuwe trajecten; een afname met bijna 20% ten opzichte van 2017 (24.110 nieuwe trajecten jeugdhulp met verblijf).

In Utrecht Stad maakten in 2021 bijna 400 jongeren gebruik van een vorm van jeugdhulp met verblijf⁵. Dit is 3% van het totaal aantal jongeren met jeugdzorg en 0,4% van het totaal aantal jongeren. Het aantal jongeren met verblijf is de afgelopen jaren afgenomen en is ruim 30% lager dan in 2017. Dit is aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde. Op basis van dit onderzoek kan hiervoor geen verklaring worden gegeven. In Utrecht West is een ander beeld te zien. Daar is het aantal jongeren met jeugdhulp met verblijf toegenomen (+11% ten opzichte van 2017). In 2021 is er sprake van 350 jongeren met een vorm van jeugdhulp met verblijf. Dit is 8% van het totaal aantal jongeren met jeugdzorg en 0,7% van het totaal aantal jongeren in Utrecht West.

Nuancering cijfers

Onder jeugdhulp met verblijf valt ook het geformaliseerde (via jeugdhulp geregelde en gefinancierde) logeren op een zorgboerderij, het in de vakantie of in het weekend verblijven bij familie of bekenden (netwerkleegzorg) en opnames voor behandeling bij bijvoorbeeld een psychose. In 2021 was één op de vijf pleegzorgplaatsingen een deeltijdplaatsing, oftewel een plaatsing voor in het weekend en/of tijdens vakanties. Vraag is of dergelijke vormen van jeugdhulp met verblijf als een uithuisplaatsing moeten worden beschouwd. De Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing benoemt deze vormen van jeugdhulp met verblijf met name als interventie om kinderen “zo thuis mogelijk” te laten opgroeien. In de richtlijn wordt nadrukkelijk gesproken over uithuisplaatsing én daarbij behorende terugplaatsing. De Richtlijn lijkt zich daarmee met name te richten op voltijdverblijf elders.

Daarnaast gaat het bij jeugdhulp met verblijf om vrijwillige plaatsingen en om gedwongen plaatsingen. Dit wordt ook zo benoemd in de Richtlijn Uithuisplaatsing en terugplaatsing. Het Burgerlijk wetboek spreekt alleen van een uithuisplaatsing als een machtiging wordt afgegeven door de Kinderrechter, een gedwongen plaatsing (meer informatie hierover wordt in 2.3 gegeven). In meerdere publicaties⁶ wordt daarom, als het gaat om uithuisplaatsingen, ook wel verwezen naar het aantal jeugdigen dat te maken heeft met een samenloop van jeugdhulp met verblijf en jeugdbescherming. De verschillen in benadering en in gepresenteerde cijfers maken het beeld van uithuisplaatsingen diffuus. In dit onderzoek hebben we ervoor gekozen om uithuisplaatsingen breed te benaderen (cijfers jeugdhulp met verblijf), maar daarbij wel de verschillende nuances te laten zien. Hiermee hopen wij de discussie over (het voorkomen van) uithuisplaatsingen beter te kunnen faciliteren.

---

⁴ StatLine - Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio (gemeente) (cbs.nl)

⁵ StatLine - Jeugdhulptrajecten in natura; verwijzer, regio (gemeente) (cbs.nl)

⁶ Zoals het onderzoek van Ditters et. al. (2022)

2.3 Vrijwillige en gedwongen uithuisplaatsingen, spoedplaatsingen

Uithuisplaatsingen kunnen vrijwillig of gedwongen plaatsvinden. Bij een vrijwillige uithuisplaatsing is er sprake van instemming van de ouder(s) en de jeugdige. Wanneer ouders en/of de jeugdige niet meewerken aan een uithuisplaatsing of wanneer al eerder een jeugdbeschermingsmaatregel⁷ is uitgesproken, is er sprake van een gedwongen uithuisplaatsing. Bij een gedwongen uithuisplaatsing geeft de kinderrechter een machtiging uithuisplaatsing af. Deze machtiging kan worden aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) tegelijk met een jeugdbeschermingsmaatregel en door een gecertificeerde instelling als al sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel.

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft in 2022 een onderzoek uitgevoerd naar nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen. Hiervoor heeft de IGJ informatie opgehaald bij alle gecertificeerde instellingen. Uit dit onderzoek blijkt dat ongeveer de helft van de machtigingen is aangevraagd door de RvdK tegelijk met een verzoek tot ondertoezichtstelling. De andere helft is door gecertificeerde instellingen aangevraagd gedurende een al lopende jeugdbeschermingsmaatregel. In ongeveer de helft van de casussen stonden ouder(s) en jeugdige (uiteindelijk) achter de uithuisplaatsing. In ongeveer een kwart van de casussen waren betrokkenen het niet eens met de uithuisplaatsing (IGJ, 2022).

Uit cijfers van CBS⁸ blijkt echter dat in het eerste half jaar van 2022 bij circa 17% van de jeugdigen over wie een machtiging uithuisplaatsing is uitgesproken, tegelijkertijd een voorlopige ondertoezichtstelling is opgelegd. Dit lijkt een andere verdeling aan te geven dan uit het onderzoek van de Inspectie naar voren komt.

Gedwongen plaatsingen

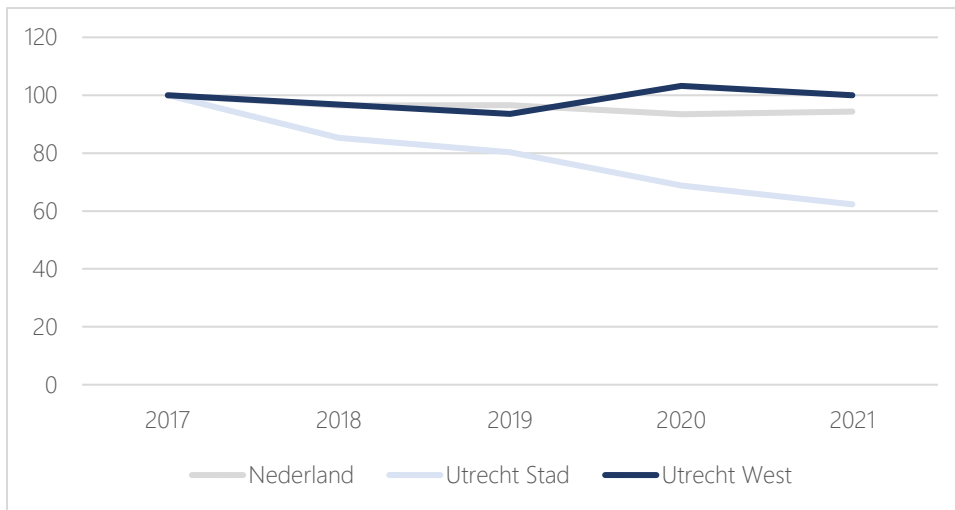
In Nederland ontvingen in 2021 bijna 20.000 jongeren een vorm van jeugdhulp met verblijf gecombineerd met jeugdbescherming⁹. Dit biedt zoals eerder aangegeven een indicatie voor het aantal gedwongen uithuisplaatsingen. Het aantal jongeren met gedwongen plaatsingen is de afgelopen jaren licht afgenomen (-6%). Landelijk was er in 2021 sprake van 3.301 nieuwe gedwongen uithuisplaatsingen (IGJ, 2022). In de eerste helft van 2022 gaat het om 1640 nieuwe machtigingen uithuisplaatsingen⁷.

---

⁷ In 2015 is artikel 1:265a aan het Burgerlijk Wetboek toegevoegd, waarin bepaald is dat een minderjarige die onder toezicht is gesteld, alleen met een machtiging tot uithuisplaatsing uit huis kan worden geplaatst. Dit betekent dat sinds 2015 binnen een ondertoezichtstelling ook sprake is van een gedwongen uithuisplaatsing als ouders en jeugdige instemmen met de uithuisplaatsing.

⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-1e-halfjaar-2022/1-jeugdbescherming>

⁹ StatLine - Jongeren met één of meerdere vormen van jeugdzorg (cbs.nl) voor het jaar 2021 en StatLine - Jongeren met één of meerdere vormen van jeugdzorg, 2015-2020 (cbs.nl)

Figuur 1: Ontwikkeling aantal jongeren met jeugdhulp met verblijf en jeugdbescherming; index 2017=100 (bron: CBS Statline)

Bij Utrecht West en Utrecht Stad zijn er relatief weinig jongeren die te maken hebben met een combinatie van jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf. In 2021 ging het om circa 150 jongeren in Utrecht West en circa 190 jongeren in Utrecht Stad¹⁰. In Utrecht Stad is dit een aanzienlijke afname ten opzichte van 2017¹¹. Voor Utrecht West zijn dit net zoveel gedwongen plaatsingen als in 2017. De oorzaken hiervan zijn niet bekend. Wel is het interessant om te onderzoeken waardoor deze afname tot stand is gekomen. Dit valt buiten de scope van dit onderzoek.

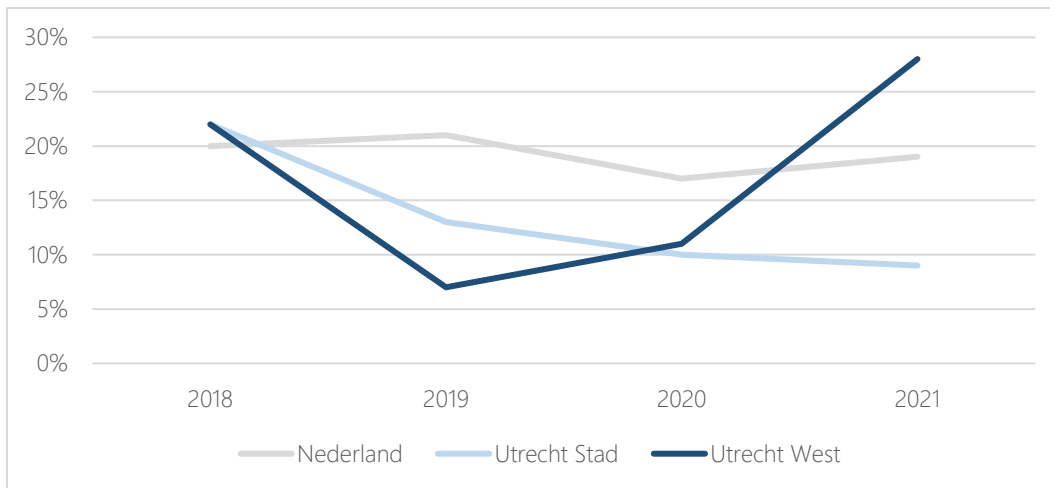
Spoeduisplaatsing

Bij ongeveer de helft van de jeugdigen die in 2021 voor het eerst te maken hadden met een machtiging uithuisplaatsing binnen het gedwongen kader, was sprake van een spoeduisplaatsing (IGJ, 2022). Een spoeduisplaatsing houdt in dat de normale procedure niet gevolgd wordt en dat een jeugdige, zonder dat er een zitting bij de kinderrechter heeft plaatsgevonden maar wel met instemming van de kinderrechter, direct uit huis wordt geplaatst. De zitting vindt dan uiterlijk binnen twee weken plaats. Ouders en jeugdige kunnen tijdens deze zitting hun mening geven. De kinderrechter kan dan besluiten om de uithuisplaatsing definitief te maken of te beëindigen als er onvoldoende gronden zijn voor een uithuisplaatsing.

Een indicatie voor het aantal spoeduisplaatsingen is het aantal trajecten jeugdhulp met verblijf dat vanuit een crisis is gestart. In figuur 2 laten we de ontwikkeling zien van het aandeel trajecten jeugdhulp met verblijf dat vanuit een crisis is gestart.

¹⁰ StatLine - Jongeren met één of meerdere vormen van jeugdzorg (cbs.nl) voor het jaar 2021 en StatLine - Jongeren met één of meerdere vormen van jeugdzorg, 2015-2020 (cbs.nl)

¹¹ Uit cijfers van CBS over eerste half jaar van 2022 blijkt ook dat Utrecht stad tot de jeugdzorgregio's behoort met laagste percentage jeugdigen met een jeugdbeschermingsmaatregel: 0,59% van de jeugdigen (bron: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/jeugdbescherming-en-jeugdreclassering-1e-halfjaar-2022/1-jeugdbescherming>)

Figuur 2: Aandeel trajecten jeugdhulp met verblijf dat vanuit een crisis is gestart (bron CBS Statline)

In 2021 is een groot verschil in het aantal crisisplaatsingen te zien tussen Utrecht Stad, Utrecht West en het landelijk gemiddelde. Wat de reden voor de verschillen is, is niet onderzocht.

Er is met name sprake van spoedplaatsingen bij de gesloten jeugdhulp. In 2021 vond 73% van deze plaatsingen plaats via een spoedmachtiging (Plaatsings- en uitstroomgegevens jeugdzorgplus 2021). Het is overigens niet zo dat er in Utrecht West een hoger aandeel gesloten plaatsingen is waarmee het relatief hoge aantal spoedplaatsingen verklaard kan worden.

2.4 Verblijfsvormen

Het CBS hanteert de volgende indeling voor jeugdhulp met verblijf:

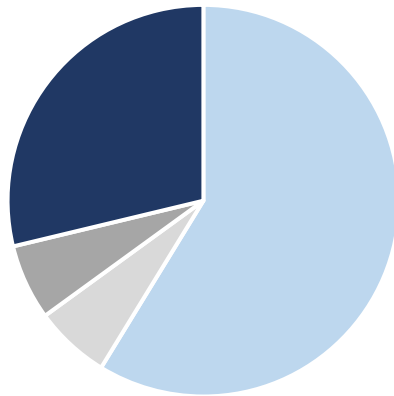
- pleegzorg: verblijf bij een pleeggezin (netwerk- of bestandspleeggezin);
- gezinsgericht verblijf: alle vormen van verblijf die een gezinssituatie benaderen, maar geen pleegzorg zijn. Voorbeelden zijn gezinshuizen, logeerhuizen en zorgboerderijen waar ook overnacht wordt;
- gesloten jeugdhulp: verblijf bij een jeugdhulpaanbieder op basis van een machtiging gesloten jeugdhulp;
- ander verblijf: verblijf op een accommodatie van een jeugdhulpaanbieder in een groep met andere jongeren. Hieronder vallen ook kamertraining en begeleid wonen.

Pleegzorg meest ingezet

Landelijk is pleegzorg de meest ingezette vorm van jeugdhulp met verblijf. Dit geldt ook voor Utrecht Stad en Utrecht West. In beide regio's wordt er, in vergelijking met het landelijk gemiddelde, relatief veel pleegzorg ingezet, met name in Utrecht Stad. In Utrecht Stad verblijft bijna 60% van de jongeren met jeugdhulp met verblijf in een pleeggezin (voltijd en/of deeltijd). Dat is eenzelfde percentage als in 2017¹².

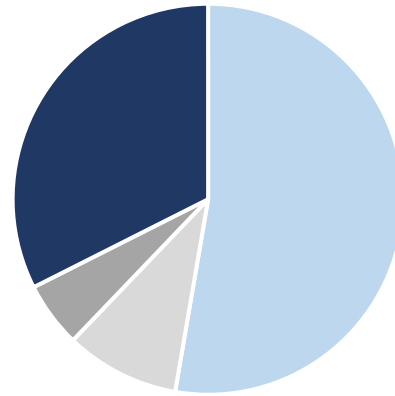
¹² StatLine - Kerncijfers over jeugdzorg, 2015-2020 (cbs.nl) en StatLine - Kerncijfers over jeugdzorg (cbs.nl)

In Utrecht West is een iets ander beeld zichtbaar. Daar lag het percentage pleegzorg in 2017 op 62% en in 2021 bedraagt het 58%. Landelijk verblijft bijna de helft van de jongeren met jeugdhulp met verblijf in een pleeggezin (voltijd en/of deeltijd). Dit percentage is al jaren stabiel⁵.

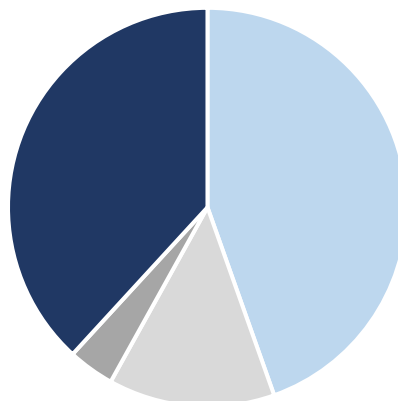
■ Pleegzorg ■ Gezinsgericht
■ Gesloten plaatsing ■ Ander verblijf

Figuur 3: Inzet jeugdhulp met verblijf in Utrecht Stad In 2021

■ Pleegzorg ■ Gezinsgericht
■ Gesloten plaatsing ■ Ander verblijf

Figuur 4: Inzet jeugdhulp met verblijf in Utrecht West in 2021

■ Pleegzorg ■ Gezinsgericht ■ Gesloten plaatsing ■ Ander verblijf

Figuur 5: Inzet jeugdhulp met verblijf in Nederland in 2021

In 2020 en 2021 bestond landelijk bijna de helft van de pleegzorgplaatsingen uit plaatsingen bij familie of bekenden. Circa 75% van de plaatsingen betreft in 2021 voltijdpleegzorg en 20% deeltijdpleegzorg wat meestal in de weekenden en/of vakanties wordt ingezet (was in 2020 16%). Bij 30% van de plaatsingen in 2021 en 2020 was sprake van vrijwillige plaatsing (Factsheet pleegzorg 2021 en 2020). Er gaan overigens ook kinderen en jongeren bij familie of bekenden wonen zonder inzet van jeugdhulp (pleegzorgbegeleiding en/of -vergoeding). Deze jeugdigen komen in de cijfers niet voor.

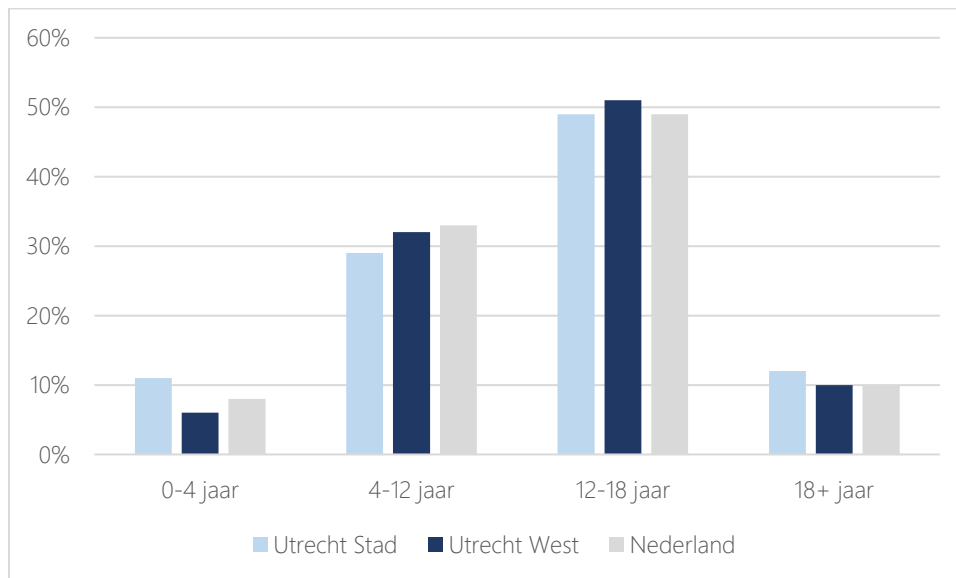
Gedwongen uithuisplaatsingen

Ook bij de gedwongen uithuisplaatsingen is de meest voorkomende verblijfsvorm pleegzorg. Bij circa drie kwart van de gedwongen uithuisplaatsingen in 2021 werden jongeren in een pleeggezin geplaatst (51% van de gedwongen uithuisplaatsing betrof een netwerkplaatsing, 24% een plaatsing in een bestandspleeggezin; IGJ, 2022). Circa 9% van de jongeren kwam in een gezinshuis en 16% werd in een accommodatie van een jeugdhulpaanbieder (ander verblijf) geplaatst (IGJ, 2022).

2.5 Doelgroep

Leeftijd: ongeveer de helft van jeugdigen met jeugdhulp met verblijf is tussen de 12 en 18 jaar

Ongeveer de helft van de jeugdigen uit Utrecht Stad en Utrecht West die in 2021 jeugdhulp met verblijf ontvingen, was op dat moment tussen de 12 en 18 jaar oud. Een klein percentage van de jeugdigen met een vorm van jeugdhulp met verblijf was jonger dan vier jaar: 6% in Utrecht West en 11% in Utrecht Stad.

Figuur 6: Verdeling jeugdigen die jeugdhulp met verblijf ontvangen in 2021 over drie leeftijdsgroepen (CBS Statline)

De meest voorkomende leeftijd waarop in 2021 jeugdigen voor het eerst gedwongen uit huis zijn geplaatst, was 16-17 jaar (circa 25%; IGJ, 2022). De verdeling van de jeugdigen die voor het eerst gedwongen uit huis zijn geplaatst over de leeftijdsgroepen is als volgt:

0-4 jaar	4-12 jaar	12-18 jaar
16%	32%	52%

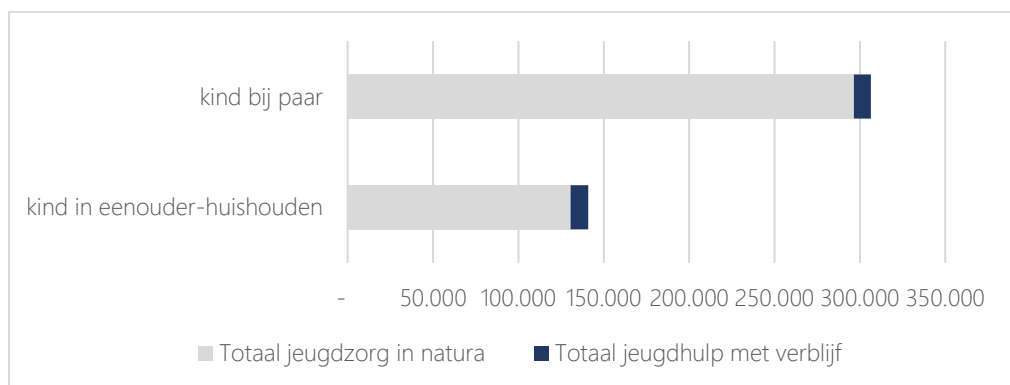
Tabel 1: Verdeling jeugdigen die voor het eerst gedwongen uit huis zijn geplaatst in 2021 over drie leeftijdsgroepen (IGJ, 2022)

Jeugdigen die opgroeien in eenoudergezin maken relatief vaker gebruik van jeugdhulp met verblijf

Van het totaal aantal jeugdigen en jongeren dat gebruik maakt van jeugdzorg, groeit bijna tweederde op in een gezin met twee ouders (of samengesteld gezin) en iets meer dan een kwart bij een éénoudergezin. Kijken we echter naar jeugdhulp met verblijf valt op dat (in absolute aantallen) er nauwelijks verschil is tussen het aantal jeugdigen dat opgroeit in een eenoudergezin en het aantal jeugdigen dat opgroeit in een tweeoudergezin¹³, zie figuur 7. 8% van de jeugdigen die in een eenoudergezin opgroeien en jeugdzorg ontvangen, maakt gebruik van jeugdhulp met verblijf. Bij jeugdigen die in een tweeoudergezin opgroeien is dit 3%. De jeugdigen die opgroeien in een éénoudergezin maken daarmee twee keer zoveel gebruik van jeugdhulp met verblijf dan jeugdigen die opgroeien in een tweeoudergezin. Uit onderzoek van AEF (AEF, 2021) blijkt ook dat de uitstroom uit jeugdhulp met verblijf bij jeugdigen die opgroeien in een eenoudergezin achter blijft bij de uitstroom van jeugdigen die opgroeien in een tweeoudergezin.

In 2021 is de inzet van pleegzorg twee keer hoger bij jeugdigen uit eenoudergezinnen (40% van de jeugdigen met jeugdhulp met verblijf) dan bij jeugdigen uit tweeoudergezinnen (20%). Jeugdigen uit tweeoudergezinnen maken relatief vaak gebruik van overig verblijf (65% t.o.v. 50% van de jeugdigen uit eenoudergezinnen)⁸.

Figuur 7: Opvoedsituatie van jeugdigen die één of meerdere vormen van jeugdzorg ontvangen in aantal jongeren(landelijk)

Jeugdigen met een migratieachtergrond maken iets vaker gebruik van jeugdhulp met verblijf dan jeugdigen met een Nederlandse achtergrond; grote inzet pleegzorg

In 2021 ontving landelijk 11% van de jeugdigen met een migratieachtergrond die een vorm van jeugdzorg gebruiken, (ook) jeugdhulp met verblijf⁸. Bij jeugdigen met een Nederlandse achtergrond is dit 9%. Bij jeugdigen met een migratieachtergrond wordt relatief vaak pleegzorg ingezet (51% van de ingezette jeugdhulp met verblijf in 2021)⁸.

¹³ StatLine - Jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken (cbs.nl) en StatLine - Jongeren met jeugdzorg; persoonskenmerken, 2015-2020 (cbs.nl)

2.6 Aanleiding voor uithuisplaatsing

2.6.1 Kind-, ouder- en systeemproblematiek

Bij uithuisplaatsingen kan het gaan om problematiek bij de jeugdige en/of bij de ouders, problemen in de opvoeding of een combinatie van deze (systeemproblematiek). Harder meldt in haar onderzoek dat veelal sprake is van een combinatie van problemen bij jeugdigen én problemen bij ouders of van problemen in het gezin als geheel (Harder et al., 2020). Hieronder gaan we nader in op de meest voorkomende problemen.

Problemen bij jeugdigen

Als het gaat om problemen bij jeugdigen gaat het veelal om de volgende problemen (Harder et al., 2020). Deze problemen zijn vaak voor ouders te groot, ook als zij over goede opvoedcapaciteiten beschikken.

- ernstige emotionele en gedragsproblemen
- gevaarlijk of bedreigend gedrag van de jeugdige richting gezinsleden
- verminderd contact met de realiteit

Het onderzoek Ketenbreed leren (Spijk-De Jonge et al., 2022) gaat nader in op de problematiek onder jeugdigen. Dit onderzoek is uitgevoerd onder jeugdigen die in een jeugdhulpinstelling opgenomen zijn geweest. Uit het onderzoek komen ADHD, een stoornis in het autismespectrum, een posttraumatische stressstoornis en hechtingsproblematiek het meest voor onder de jeugdigen die aan het onderzoek deel hebben genomen. Belangrijke conclusie van dit onderzoek is ook, naast dat ouders en kinderen zich niet gehoord voelen, dat veelal een verklarende analyse ontbreekt en dat ouders geen of onvoldoende hulp kregen voor hun problemen.

Problematiek bij residentiële plaatsingen

In de Richtlijn Residentiële jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming wordt vermeld dat nagenoeg alle kinderen die residentieel geplaatst worden, psychosociale problemen ervaren en dat er veelal sprake is van externaliserende gedragsproblematiek:

- psychiatrische problemen: bij ongeveer de helft is een stoornis gediagnosticeerd
- gedragsproblemen: bij circa 65% van de jeugdigen komen gedragsproblemen voor
- emotionele problemen: 40-50% van de jongeren kent emotionele problemen
- cognitieve problemen

Daarnaast is sprake is van één of meerdere problemen op het gebied van gezin en opvoeding.

Problemen in de opvoeding

Als het gaat om problemen in de opvoeding betreft het meestal de volgende problemen (Harder et al., 2020):

- ernstige en langdurige kindermishandeling of een hoog risico op kindermishandeling en verwaarlozing
- een (ernstig) tekort aan opvoedingsvaardigheden bij de ouders of verzorgenden
- grote onveiligheid in de ouder-kind relatie

Problemen bij ouders

Uit het onderzoek van het IGJ komt naar voren dat bij alle jeugdigen die gedwongen geplaatst zijn, sprake is van één of meerdere problemen op het gebied van gezin en opvoeding (IGJ, 2022). Bij ouders gaat het om een combinatie van problemen: in 53% van de casussen hebben ouders of heeft de ouder volgens het dossier psychische problemen¹⁴. Bij 71% van de casussen gaat het om opvoedproblematiek, bij 24% is sprake van een complexe echtscheiding (IGJ, 2022).

Een analyse van het Sociaal en Cultureel Planbureau (Schellingerhout, 2020) laat zien dat ouders, van wie de kinderen te maken hebben (gehad) met een beschermingsmaatregel en/of jeugdhulp met verblijf, vaker bekend zijn met een psychische beperking, laag inkomen, lage opleiding en werkloosheid in vergelijking met ouders die te maken hebben met alleen jeugdhulp zonder verblijf.

	Alleen jeugdhulp zonder verblijf	Overige jeugdzorg (jeugd-bescherming, verblijf)
Geen werk	16%	31%
Laag inkomen	7%	22%
Lage opleiding	29%	44%
Alleen fysieke beperking	13%	12%
(ook) psychische beperking	9%	21%

Tabel 2: Overzicht hulpbronnen en problematische situatie naar type jeugdhulp, bij ouders die alleen gebruik maken van jeugdzorg, 2015-2017

2.6.2 Overige problematiek

Wonen en inkomen

In meerdere publicaties wordt genoemd dat problemen op het gebied van wonen en/of financiën van invloed zijn op uithuisplaatsingen. In een blog van de Doorbraakmethode¹⁵ wordt verteld over een onderzoek onder 46 gezinnen waar een uithuisplaatsing van één of meerdere kinderen dreigt of al heeft plaatsgevonden. Geconstateerd wordt dat bij 35 van de 46 gezinnen problemen spelen op het gebied van huisvesting:

- bij 33% van de ouders zijn er problemen op het gebied van wonen en inkomen: ouders hebben onvoldoende inkomen en/of schulden en hebben geen woonruimte of dreigen hun woning te moeten verlaten;
- bij 43% van de ouders zijn er problemen op het gebied van wonen, gezondheid (lichamelijk en/of psychisch) en veiligheid. Ouders hebben geen eigen woning of passende woonruimte. Zij hebben dit wel nodig i.v.m. psychische problematiek, huiselijk geweld, lichamelijke problematiek en/of een echtscheiding;

¹⁴ In totaal zijn er in Nederland 577.000 jeugdigen die een ouder hebben met psychische problematiek en/of verslavingsproblematiek (Dekker et al., 2015)

¹⁵ Huisvestingsproblematiek ligt vaak ten grondslag aan uithuisplaatsingen — IPW's Doorbraakmethode

- bij 24% van de ouders is sprake van problemen rond inkomen en gezondheid (psychisch en/of lichamelijk).

Huiselijk geweld

Het Verwey-Jonker Instituut heeft onderzoek uitgevoerd naar gezinnen waar partnergeweld of kindermishandeling speelt (Steketee et al., 2020). 576 gezinnen hebben aan dit onderzoek meegewerkt. Binnen het onderzoek is een differentiatie aangebracht in situaties waarin kindermishandeling en partnergeweld plaatsvindt. Op basis van deze differentiatie zijn vijf profielen opgesteld. Bij het profiel "Kindgedrag en opvoedstress" wordt gesproken over jongeren die tijdelijk of voor langere tijd uit huis zijn geplaatst. In meer dan de helft van de gezinnen die onder dit profiel vallen, wordt de jongere die gedragsproblemen heeft uithuisgeplaatst. De gedragsproblemen die beschreven worden zijn brutaal gedrag, weglopen van huis, strafbare feiten plegen (diefstal), drugs- en drankgebruik, overmatig veel gamen en spijbelen. In het onderzoek wordt gesteld dat het onduidelijk is of de gedragsproblemen een gevolg zijn van het geweld in het gezin of juist de aanleiding daarvoor zijn. Wel wordt beschreven dat het duidelijk is dat het uit huis plaatsen van de jongere de situatie thuis heeft verbeterd.

De meeste gezinnen binnen het onderzoek ervaren problemen die mogelijk een gevolg zijn van het geweld: traumaklachten (16% bij de ouders, bij de kinderen 32%), hechtingsproblematiek (36%), emotionele onveiligheid van de kinderen (46%) en probleemgedrag bij de jongeren, zoals spijbelen of het plegen van delicten (27%). Daarnaast spelen allerlei problemen zoals armoede, werkloosheid, alcoholgebruik, opvoedstress, traumaklachten bij ouders en kinderen, en hechtingsproblematiek of emotionele onveiligheid bij kinderen.

2.7 Effectiviteit uithuisplaatsing

Onderzoek van Steketee en Doelman laat zien dat 59% van de jeugdigen die uit huis zijn geplaatst, onveilig gehecht is. (Steketee & Doelman, 2022). Anderhalf jaar na de uithuisplaatsing neemt de onveilige hechting af naar 52%. Hetzelfde onderzoek laat zien dat 57% van de jeugdigen die te maken hebben met kindermishandeling en uit huis geplaatst zijn, zich emotioneel onveilig voelen. Na anderhalf jaar is dit afgenomen naar 39%. Dit lijken aanwijzingen te zijn van de positieve werking van uithuisplaatsingen, in ieder geval voor de korte termijn. Er is echter nog onvoldoende onderzoek gedaan naar de effectiviteit van uithuisplaatsingen, zowel op de korte termijn als op de lange termijn. We kunnen in dit onderzoek daar dan ook geen uitspraken over doen.

Samenvatting

- De definitie van uithuisplaatsingen omvat alle vormen van jeugdhulp met verblijf, ook deeltijdplaatsingen in het netwerk e.d. In de literatuur wordt de term uithuisplaatsing verschillend geïnterpreteerd: alle vormen van jeugdhulp met verblijf of alleen voltijdplaatsingen (waarbij de jeugdige het merendeel van de tijd elders opgroeit) en vrijwillige én gedwongen plaatsingen of alleen gedwongen plaatsingen.
- Meer dan de helft van de jeugdigen die uit huis zijn geplaatst is tussen de 12 en 18 jaar
- Jeugdigen die opgroeien in een eenoudergezin maken relatief veel (en langer) gebruik van jeugdhulp met verblijf
- Pleegzorg is de meest ingezette vorm van jeugdhulp met verblijf (landelijk en in Utrecht Stad en Utrecht West). De helft van de pleegzorgplaatsingen is bij familie of bekenden
- Bij circa de helft van de gedwongen uithuisplaatsingen zijn ouder(s) en jeugdige het (uiteindelijk) eens met de uithuisplaatsing. De helft van de gedwongen uithuisplaatsingen wordt aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming, de andere helft door een gecertificeerde instelling
- In Utrecht stad is in 2021 sprake van een relatief grote afname (-40% t.o.v. 2017) van het aantal trajecten waarbij sprake is van een samenloop van jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf.
- In Utrecht West is in 2021 sprake van een groot aandeel trajecten jeugdhulp met verblijf dat vanuit een crisis is gestart (30%). Landelijk is dit circa 20% en in Utrecht Stad 10%.
- Meest voorkomende problematiek bij jeugdigen die uit huis zijn geplaatst:
  - Ernstige emotionele en gedragsproblemen
  - Gevaarlijk of bedreigend gedrag van de jeugdige richting gezinsleden
  - Verminderd contact met de realiteit
- Meest voorkomende problematiek binnen het gezin en de opvoeding bij uit huis geplaatste jeugdigen:
  - Ernstige en langdurige kindermishandeling (en verwaarlozing)
  - Een (ernstig) tekort aan opvoedingsvaardigheden van ouder(s)
  - Grote onveiligheid in de ouder-kindrelatie
- Meest voorkomende problematiek bij ouders van jeugdigen die uit huis zijn geplaatst:
  - Psychische/psychiatrische problematiek
  - Problemen op het gebied van huisvesting, gecombineerd met (lichamelijke of psychische) gezondheid en veiligheid
  - Problematiek rond bestaanszekerheid (inkomen, werk, huisvesting)

Aanbeveling

Scherp de definitie van uithuisplaatsingen aan; maak concreet wat onder een uithuisplaatsing wordt verstaan zodat de discussie over en ontwikkelingen rond uithuisplaatsingen vanuit een gedeeld beeld worden gevoerd. Waarbij meer gekeken wordt naar de geest van het hoe en waarom van het verblijf elders.

Hoofdstuk 3 Dossieranalyse

3.1 Dossieranalyse

Voor het opstellen van de profielen hebben we 40 (volledig geanonimiseerde) dossiers aangeleverd gekregen:

	Vrijwillig kader Lokale teams	Gedwongen kader SAVE	Gedwongen kader Wsg
Utrecht Stad	10 dossiers	8 dossiers	5 dossiers
Utrecht West	10 dossiers	7 dossiers	

Bij de analyse van de dossiers bleek er tweemaal een dubbeling te hebben opgetreden:

- één jeugdige kwam voor in een dossier binnen het vrijwillige kader én binnen het gedwongen kader
- van één jeugdige zijn twee dossiers aangeleverd, waarbij het één keer een overplaatsing betrof. Voor dit onderzoek is alleen de eerste (alhoewel minder recente) uithuisplaatsing meegenomen.

Dit betekent dat voor dit onderzoek uiteindelijk een analyse van 38 dossiers heeft plaatsgevonden.

Niet alle informatie in dossiers vindbaar

Voor dit onderzoek hebben wij gebruik gemaakt van de informatie die ten tijde van het onderzoek in de aangeleverde dossiers beschreven was. Deze dossiers waren niet allemaal compleet, bijvoorbeeld omdat de jeugdige was doorverwezen naar een specialistische aanbieder en er geen verdere bemoeienis vanuit het lokale team was. Ook gaven de dossiers niet altijd een duidelijk beeld van de ernst van de situatie of de context waarbinnen de problemen zich voordeden. De informatie was echter wel voldoende om tot een nadere differentiatie van uithuisplaatsingen te komen.

3.2 Vrijwillige en gedwongen uithuisplaatsingen

In tabel 3 laten we een onderverdeling zien van het aantal vrijwillige en gedwongen plaatsingen per leeftijdscategorie. Bij de gedwongen plaatsingen is aangegeven of de plaatsing met instemming van ouder(s) en/of jeugdige plaatsvindt. De genoemde aantallen liggen hoger dan het aantal dossiers. Dit komt doordat in sommige dossiers het een uithuisplaatsing van meerdere kinderen betreft.

Circa een derde van de jeugdigen uit de onderzochte dossiers wordt vrijwillig geplaatst; bij twee derde van de jeugdigen gaat het om een gedwongen plaatsing. Bij de helft van de gedwongen plaatsingen vindt de plaatsing (uiteindelijk) met instemming van de ouder(s) en jeugdige plaats. Dit

komt overeen met het beeld dat uit het onderzoek van de Inspectie naar voren is gekomen (IGJ, 2022) en dat beschreven is in paragraaf 2.3. Bij de gedwongen plaatsingen worden ook de vrijwillige plaatsingen onder een ondertoezichtstelling meegenomen. In het gesprek met de professionals kwam naar voren dat het voor ouders, die onder toezicht zijn gesteld én meewerken aan een uithuisplaatsing, erg belastend is dat zij alsnog naar de kinderrechter moeten.

	0-4 jaar	5-12 jaar	13-18 jaar	Totaal
Vrijwillig	0	4	10	15
Gedwongen	6	8	14	28
<i>met instemming ouders</i>	3	5	6	14
<i>met instemming jeugdige</i>	0	0	1	1
Niet bekend	0	0	1	0
Totaal aantal jeugdigen	6	12	25	43

Tabel 3: Overzicht het aantal jeugdigen met gedwongen of vrijwillige uithuisplaatsing

Circa 75% van de machtigingen uithuisplaatsingen in de dossiers is aangevraagd door de RvdK en 25% door de GI's. Deze verdeling wordt door de geïnterviewde professionals niet herkend. Wel wordt gesteld dat het in veel situaties lang duurt voordat de RvdK tot onderzoek overgaat en dat het onderzoek zelf ook lang duurt. In vier van de 16 dossiers waarbij de RvdK de machtiging uithuisplaatsing aangevraagd heeft, is de RvdK al betrokken bij het dossier. Het relatief hoge aantal verblijfstrajecten die vanuit crisis zijn ingezet in Utrecht West zou ook een verklaring kunnen zijn. Dit blijkt echter niet uit de dossiers: in Utrecht Stad en Utrecht West worden nagenoeg evenveel machtigingen aangevraagd door de RvdK.

Op eigen verzoek

Een deel van de jeugdigen uit de dossiers heeft zelf aangegeven niet meer thuis te willen wonen. Het gaat hierbij om vijf jeugdigen (vijf dossiers) in de leeftijd van 15-18 jaar. De reden dat zij niet meer thuis willen wonen, is uiteenlopend:

- Spanningen thuis als gevolg van een problematische relatie tussen ouders (1 dossier) of tussen ouder en jeugdige (1 dossier) waardoor de jeugdigen last krijgen van fysieke en/of depressieve klachten
- Psychische/psychiatrische problematiek van één of beide ouders (2 dossiers)
- Seksueel misbruik en mishandeling van de jeugdige (1 dossier)

De jeugdigen worden vrijwillig uithuisgeplaatst (bij de jeugdige die niet terug naar huis wil, was de uithuisplaatsing aanvankelijk gedwongen omdat er twijfels waren over de medewerking van de verzorgende ouder). Vier van de jeugdigen zijn bij familie gaan wonen en één van de jeugdigen is in een instelling gaan wonen.

3.3 Verblijfsvormen

In hoofdstuk 2.4 is beschreven dat in pleegzorg de meest ingezette vorm van jeugdhulp met verblijf is in Utrecht Stad en Utrecht West; circa 60% van de jeugdigen met jeugdhulp met verblijf verbleef in een pleeggezin. Uit de dossieranalyse komt een ander beeld naar voren: zo'n 37% van de jeugdigen uit de dossieranalyse maakt gebruik van netwerkpleegzorg of bestandspleegzorg.

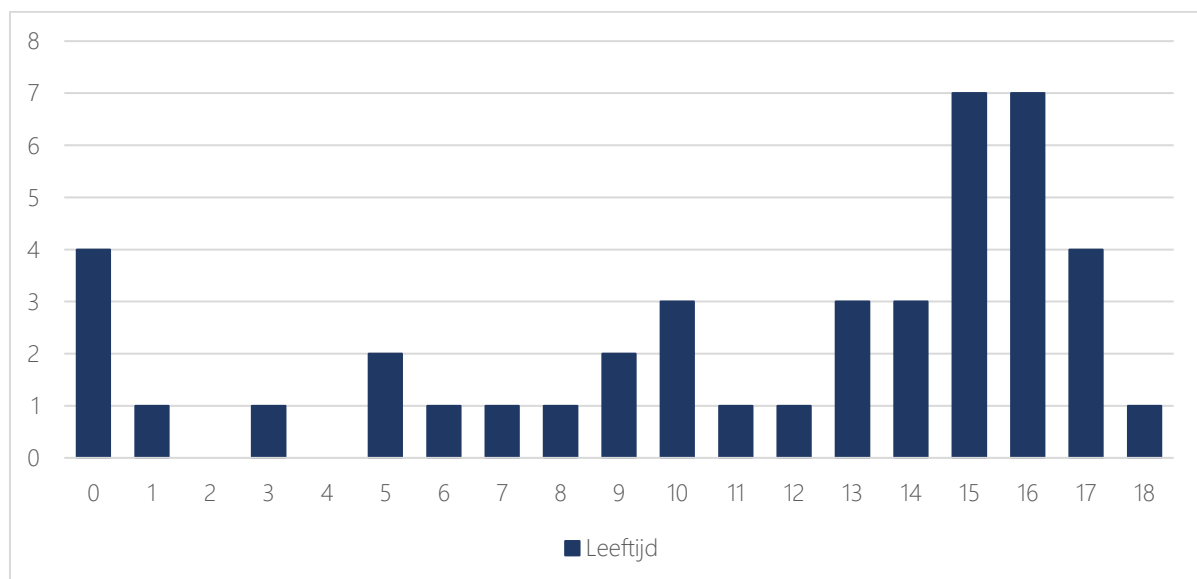
Plaatsing	0-4 jaar	5-12 jaar	13-18 jaar	Totaal
Andere ouder (muhp)	0	4	2	6
Netwerkpleegzorg	0	0	5	5
Bestandspleegzorg	6	3	2	11
Residentieel	0	4	11	15
Gesloten plaatsing	0	0	2	2
Deeltijdplaatsing	0	1	3	4
Totaal	6	12	25	43

Tabel 4: Overzicht van de verblijfsvormen waar de uithuisgeplaatste jeugdigen worden geplaatst.¹⁶

3.4 Doelgroep

Leeftijd

Bijna 60% van de jeugdigen die uit huis geplaatst zijn, valt binnen de leeftijdsgroep 12 tot 18 jaar. De meeste jeugdigen zijn 15 of 16 jaar oud; de jeugdigen van deze leeftijd vormen samen 32% van de uithuisgeplaatste jeugdigen. Het percentage jeugdigen tussen de 12 en 18 jaar ligt hoger dan het percentage van 52% uit het onderzoek van de Inspectie beschreven is (IGJ, 2022), en het percentage van circa 50% dat op basis van de cijfers in CBS naar voren komt.

¹⁶ De andere ouder is uiteraard geen verblijfsvorm. Dit valt niet onder jeugdhulp met verblijf. Er is hierbij alleen sprake van een MUHP (machtiging uithuisplaatsing)

Gezinssituatie

Het merendeel van de jeugdigen die uithuisgeplaatst zijn, groeit op in een gezinssituatie waarbij ouders gescheiden¹⁷ zijn:

	0-4 jaar	5-12 jaar	13-18 jaar	Totaal
Tweeoudergezin	2	2	12	16
Gescheiden	2	7	10	19
Eenouder	2	3	3	8
Totaal	6	12	25	43

Tabel 5: Overzicht van de gezinssituatie waarin de uithuisgeplaatste jeugdigen zijn opgegroeid

In Utrecht Stad en Utrecht West is ongeveer 6% van de huishoudens een eenouderhuishouden. Binnen dit onderzoek is bij 21% van de dossiers (8 van de 38) sprake van een eenouderhuishouden. Hiermee hebben eenouderhuishoudens een relatief groot aandeel. Ditzelfde geldt voor gescheiden ouders. Op basis van CBS is circa 7 à 8% van de bevolking in Utrecht Stad en Utrecht West gescheiden¹⁸. In het onderzoek is bij meer dan 40% van de dossiers sprake van gescheiden ouders (of ouders die niet gehuwd waren maar wel uit elkaar zijn gegaan).

3.5 Problematiek jeugdige, ouders en gezin

In deze paragraaf schetsen we de problematiek van jeugdigen, ouders en het gezin, zoals deze is vastgelegd in de 38 dossiers die we hebben geanalyseerd. Het betreft in de dossiers gesignaleerde en beschreven problematiek en vermoedens van problemen. Slechts in een beperkt aantal dossiers wordt gesproken over gestelde diagnoses. We hebben de aard van de problematiek gecategoriseerd op basis van het classificatiesysteem van de CAP-J¹⁹.

Problematiek jeugdige

In 50% van de dossiers (19 dossiers) wordt psychosociale problematiek van jeugdigen beschreven. Gedragsproblematiek wordt daarbij het meest benoemd (12 dossiers; 32% van het totaal aantal dossiers). De meeste gedragsproblematiek is niet nader gedefinieerd (9 dossiers), gevolgd door ADHD (4 dossiers), opstandig gedrag (oppositieel, zelfbepalend gedrag; 3 dossiers) en seksueel risicovol/grensoverschrijdend gedrag (3 dossiers). In negen dossiers wordt melding gemaakt van ontwikkelingsproblematiek (24% van de dossiers). Binnen drie van de geanalyseerde dossiers wordt gesproken over traumaproblematiek bij de jeugdige. In de gesprekken met professionals is opgemerkt dat in veel situaties de problematiek wordt veroorzaakt door hechting- en traumaproblematiek bij de jeugdige (en/of de ouder) en dat het belangrijk is om daar goed aandacht aan te besteden.

---

¹⁷ In dit onderzoek hanteren we de omschrijving eenouderhuishouden voor huishoudens bestaande uit één ouder met één of meerdere kinderen, waarbij de andere ouder afwezig/onbekend is. Bij gescheiden ouders dragen beide ouders het gezag voor het kind/de kinderen, maar zijn ze niet meer bij elkaar.

¹⁸ StatLine - Regionale kerncijfers Nederland (cbs.nl)

¹⁹ CAP-J: Classificatiesysteem voor de Aard van de Problematiek van Jeugd. Hierin staan definities en beschrijvingen van problemen waarmee jeugdigen en gezinnen kunnen kampen.

Problematiek jeugdige	Aantal dossiers
Psychosociale problemen jeugdige	19
Emotionele problemen	5
Gedragsproblemen	15
Middelengebruik	2
Overige problematiek	5
Cognitieve vaardigheden en ontwikkeling	9
Verstandelijke beperking	2
Niet nader gedefinieerd	3
Jeugdige en omgeving	7
Problemen op school	4
(Vermoeden van) crimineel gedrag	3

Tabel 6: Overzicht van de beschreven problematiek van jeugdigen

Problematiek binnen het gezin en de opvoeding

In 30 van de 38 dossiers (79%) wordt problematiek binnen het gezin en de opvoeding benoemd. Het meest genoemd is een ontoereikende kwaliteit van de opvoeding (42% van de dossiers). Het gaat hierbij met name om ontoereikende opvoedvaardigheden van ouders. Hierna worden problemen in de ouder-kindrelatie (32%), een problematische relatie tussen ouders (zowel tijdens de relatie als na beëindiging van de relatie) en problemen in de omstandigheden van het gezin het meest gemeld in de dossiers.

Gezin en opvoeding	Aantal dossiers
Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	16
Ontoereikende opvoedvaardigheden	13
Problemen in de ouder-kindrelatie	12
Problemen in de loyaliteit van jeugdige aan ouder	3
Problemen in de hechting van jeugdige aan ouder	5
Weglopen van huis	3
Verwaarlozing, mishandeling en seksueel misbruik	9
Jeugdige slachtoffer verwaarlozing	4
Jeugdige slachtoffer mishandeling	6
Jeugdige slachtoffer seksueel misbruik	1
Instabiele opvoedsituatie	12
Problematische relatie tussen ouders	11
Problemen in omstandigheden gezin	11
Problemen met huisvesting	7
Financiële problemen	5
Problemen in sociaal netwerk	2

Tabel 7: Overzicht van de beschreven problematiek binnen gezin en opvoeding

Geweld in huiselijke kring

In 13 dossiers wordt gesproken over een vorm van huiselijk geweld²⁰. Dit is 33% van het totaal aantal dossiers. Het gaat om:

- geweld tussen ouders (9 dossiers; 24%)
- kindermishandeling (9 dossiers; 24%)
- mishandeling en bedreiging van de ouder door de jeugdige (4 dossiers)

Binnen de dossiers wordt meerdere keren een overlap gerapporteerd tussen partnergeweld en andere problematiek:

- verwaarlozing van de jeugdige (bij drie van de vier dossiers met verwaarlozing; 75%)
- traumaproblematiek van de jeugdige (bij twee van de drie dossiers met deze problematiek)
- negatieve jeugdervaring van de ouder (bij drie van de acht dossiers waarin een negatieve jeugdervaring wordt genoemd)
- middelengebruik van de ouder (bij drie van de negen dossiers waarin middelengebruik wordt genoemd).

Problematiek bij ouder

In 17 van de 38 geanalyseerde dossiers wordt specifieke ouderproblematiek beschreven. Het meest genoemd is psychische/psychiatrische problematiek van één of beide ouders (12 dossiers; 32%), gevolgd door middelengebruik van één of beide ouders (9 dossiers, 24%) en een belast verleden van de ouder door negatieve jeugdervaringen en/of traumatische ervaringen (8 dossiers; 21%). De negatieve jeugdervaringen/traumatische ervaringen worden met name genoemd bij de moeder van de jeugdige (zeven van de acht dossiers).

Problemen van ouder	Aantal dossiers
Problemen van ouder	17
Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	8
Gebruik van middelen ouder	9
Overmatige stress ouder	2
Psychische/psychiatrische problematiek ouder	12
Gezondheidsproblemen of handicap/invaliditeit ouder	2
Verstandelijk beperking ouder	3
Delict ouder	3

Tabel 8: Overzicht van de beschreven problematiek van ouders

In circa de helft van de dossiers waarin problematiek van de ouder wordt beschreven, wordt niet genoemd of de ouder daarvoor hulp ontvangt of ontvangen heeft. In de andere helft van de dossiers wordt beschreven dat hulp is/wordt ingezet of dat de betreffende ouder niet wil meewerken aan hulpverlening.

²⁰ Jaarlijks worden landelijk tussen de 90.000 – 127.000 kinderen het slachtoffer van fysieke of psychische mishandeling, verwaarlozing of misbruik of zijn ze getuige van geweld tussen ouders (Steketee et al., 2022).

Veel gesignaleerde combinaties

Problemen in de hechting en gevaarlijk/bedreigend gedrag van de jeugdige richting gezinsleden

In vier dossiers wordt gesproken over gevaarlijk en bedreigend gedrag van de jeugdige richting gezinsleden. In drie van deze vier dossiers is ook melding gemaakt van hechtingsproblematiek van de jeugdige aan de ouder.

Huisvestingsproblematiek en andere vormen van problematiek

In het eerder aangehaalde onderzoek van de Doorbraakaanpak is naar voren gekomen dat bij 33% van de binnen dat onderzoek geanalyseerde (dreigende) uithuisplaatsingen sprake is van een combinatie van huisvestingsproblematiek en financiële problematiek. Dit beeld komt niet naar voren bij de dossieranalyse: in vier van de 38 dossiers (11%) worden zowel problemen met huisvesting als financiële problemen benoemd. Dit betekent niet dat niet vaker sprake is van deze vormen van problemen. Deze zijn echter niet beschreven in de dossiers. Als reden hiervoor is door enkele professionals aangegeven dat financiële problematiek niet de directe aanleiding is voor de uithuisplaatsing, maar dat stress, die hoort bij financiële problematiek, wel een risicofactor is. Ook vertellen enkele professionals dat financiële problematiek soms pas na de uithuisplaatsing naar voren komt, bijvoorbeeld als ouders geen kinderbijslag meer krijgen. Het verdient aanbeveling om in het gesprek met ouders en jeugdigen te (blijven) kijken naar de brede context en daarmee ook naar bijv. financiële problematiek omdat deze van invloed kan zijn op de ontwikkeling van andere problemen binnen het gezin.

Samenvatting dossieranalyse

- Bijna 60% van de jeugdigen die uit huis zijn geplaatst is tussen de 12 en 18 jaar
- De meeste jeugdigen komen uit een gezinssituatie waarin de ouders gescheiden zijn
- Pleegzorg en residentiële instellingen zijn de meest ingezette vormen van verblijf
- Circa tweederde van de plaatsingen vindt plaats binnen het gedwongen kader
- Bij circa de helft van de gedwongen uithuisplaatsingen zijn ouder(s) en jeugdige het (uiteindelijk) eens met de uithuisplaatsing. Circa 75% van de gedwongen uithuisplaatsingen wordt aangevraagd door de RvdK, 25% door een GI
- Meest voorkomende problematiek bij jeugdigen die uit huis zijn geplaatst:
  - Ernstige gedragsproblemen
  - Ernstige emotionele problemen
  - Problemen in verband met trauma en hechting
- Meest voorkomende problematiek binnen het gezin en de opvoeding:
  - Een (ernstig) tekort aan opvoedingsvaardigheden van ouder(s)
  - Grote onveiligheid in de ouder-kindrelatie
  - Kindermishandeling en verwaarlozing
  - Instabiele opvoedsituatie (instabiele relatie tussen ouders)
- Meest voorkomende problematiek bij ouders van jeugdigen die uit huis zijn geplaatst:
  - Psychische/psychiatrische problematiek
  - Gebruik van middelen
  - Negatieve jeugdervaringen/traumatische ervaringen

Aanbeveling

De onderzochte dossiers zijn niet allemaal volledig. In enkele dossiers ontbreekt een brede analyse van de situatie en onderbouwing waarom een uithuisplaatsing nodig is. Dit omdat de informatie soms elders vastgelegd is, bijvoorbeeld bij de ingeschakelde specialistische aanbieders.

Aanbevolen wordt om te kijken naar met name de informatiepositie van lokale teams en of het wenselijk is om deze positie uit te breiden.

Aanbeveling

In vier dossiers wordt een combinatie van financiële problematiek en huisvestingsproblematiek benoemd (11%). Op basis van landelijk onderzoek en op basis van gesprekken met de professionals wordt een hogere prevalentie van financiële en huisvestingsproblematiek verwacht. Daarnaast blijkt uit de analyse dat in meerdere dossiers voornamelijk sprake is van problematiek bij één of beide ouders. In deze dossiers wordt echter weinig vermeld over de hulp aan deze ouders. Een brede blik op gezinsproblematiek en de context van het gezin én een goede analyse van de situatie (en voorgeschiedenis) is belangrijk voor het bieden van de juiste hulp. Het verdient daarom aanbeveling om de situatie van jeugdigen en gezinnen breed te bekijken, een goede analyse van de situatie uit te voeren met jeugdigen en ouders en dit goed vast te leggen.

Hoofdstuk 4 Profielen

4.1 Inleiding

Op basis van de verzamelde informatie uit de 38 dossiers zijn wij tot drie hoofdprofielen gekomen. Niet alle dossiers zijn in één van deze drie profielen gevat. De drie profielen zijn daardoor gebaseerd op 31 dossiers. Ze zijn gevormd op basis van de – in de dossiers benoemde - problematiek die tot de uithuisplaatsing heeft geleid. Deze profielen sluiten elkaar niet uit en er is ook geen harde scheidslijn tussen de profielen. Een casus dat in het begin in het ene profiel lijkt te passen kan ook uiteindelijk in een ander profiel blijken te horen. De profielen zijn ook niet bedoeld als scherpe, onderscheidende etiketten die op een situatie geplakt kunnen worden. Met de profielen beogen we alleen een beeld te geven van de meest voorkomende situaties waarin jeugdigen en jongeren uit huis worden geplaatst, waardoor de aanpak daarop afgestemd kan worden.

Een meisje groeit op bij haar bij moeder. De vader is buiten beeld. Er zijn geen broertjes of zusjes. Moeder wordt vanwege medische redenen opgenomen in het ziekenhuis. Het is niet duidelijk hoe lang het herstel gaat duren en of/wanneer ze weer thuis voor haar dochter kan zorgen. Het meisje gaat daarom bij een vriendin van school wonen. Via de formele route wordt zo netwerkpleegzorg ingezet.

4.2 Profielen

We hebben de volgende differentiatie in uithuisplaatsingen aangebracht:

Hoofdprofiel 1 Ernstige (gedrags)problematiek bij de jeugdige

Het gaat in dit profiel om ernstige (gedrags)problematiek bij de jeugdige, die de aanwezige opvoedvaardigheden van de ouder(s) te boven gaat of die dermate ernstig is dat de veiligheid van de jeugdige zelf of van zijn/haar omgeving gevaar loopt. Er is sprake van conflicten, escalaties en bedreigingen die tot zo onveilige situaties leiden dat een uithuisplaatsing nodig is. Het gaat binnen dit profiel om jongeren in de leeftijd 13-18 jaar. Er kunnen daarbij twee specifieke groepen jongeren worden aangewezen:

- Jonge meiden met seksueel risicovol of overschrijdend gedrag
- Jongeren die opstandig en antisociaal gedrag laten zien: schoolverzuim, plegen van delicten, weglopen etc.

Hoofdprofiel 2 Ernstige (meervoudige) problematiek bij één of beide ouders

Ernstige problematiek bij één of beide ouders, waardoor zij (tijdelijk) niet in staat zijn om voor hun kind(eren) te zorgen. Bij een beperkt aantal jeugdigen wordt eigen problematiek beschreven. Er zijn twee sub-profielen:

Sub-profiel 2a: ernstige problematiek op meerdere leefgebieden bij één of beide ouders

Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders op meerdere terreinen: middelengebruik, psychische problematiek, problemen met justitie (diefstal), problemen op het gebied van financiën en wonen en een problematische partnerrelatie (huiselijk geweld). Hierdoor zijn zij niet in staat om een veilige opvoedsituatie voor hun kind(eren) te bieden. In twee dossiers worden de jeugdigen binnen enkele dagen na de geboorte uithuisgeplaatst. In de drie van de overige vier dossiers wordt gesproken over vervuiling, verwaarlozing en mishandeling.

Sub-profiel 2b: psychische/psychiatrische problematiek bij één of beide ouders

Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders, waarbij de nadruk ligt op de psychische/psychiatrische problematiek van de ouder (alle dossiers). De ouder(s) geeft/geven zelf aan de zorg (tijdelijk) niet te kunnen dragen of de jeugdige geeft aan dat hij/zij uit huis geplaatst wil worden.

Hoofdprofiel 3 Spanningsvolle opvoedsituatie

De jeugdigen en hun ouder(s) binnen dit profiel hebben lange tijd een spanningsvolle situatie doorgemaakt, waar in de meeste dossiers ook sprake is van een vorm van huiselijk geweld.

Sub-profiel 3a: spanningsvolle opvoedsituatie door een problematische relatie tussen ouders

In dit profiel is sprake van een spanningsvolle opvoedsituatie. De spanning wordt veroorzaakt door de problematische relatie tussen hun (stief)ouders; een relatie die gekenmerkt wordt door conflicten en geweld. Deze conflicten stoppen niet na beëindiging van de relatie. In vier van de zes dossiers is beschreven dat ook na beëindiging van de relatie de conflicten of het geweld voortduren: in drie dossiers wordt gesproken over beschuldigingen richting de andere ouder en in 1 dossier over geweld richting de andere ouder. De jeugdigen zijn getuige (geweest) van deze conflicten en van het geweld, zo staat in alle dossiers te lezen, en hebben erg last van de situatie. Zoveel zelfs dat de jeugdigen in 5 van de 6 dossiers ook eigen problematiek hebben ontwikkeld.

Sub-profiel 3b: onvoldoende opvoedsituatie in verband met trauma en hechting

De ouders in dit profiel, beiden alleenstaande moeders, hebben traumatische ervaringen meegemaakt in het verleden. Zij hebben daardoor moeite met het zorgen voor een goede opvoedsituatie. De jeugdigen binnen het gezin, beide jongens in de leeftijd 7-10 jaar, ontwikkelen eigen gedragsproblemen.

Nota bene

In de gesprekken met professionals kwamen twee andere ontwikkelingen naar voren die, naar hun mening, van invloed zijn op uithuisplaatsingen:

1. Wachtlijsten bij specialistische ambulante hulp

De professionals geven aan dat wachtlijsten bij specialistische ambulante hulp van invloed zijn op een uithuisplaatsing: door het uitblijven van passende hulp kan de situatie escaleren, waardoor de jeugdige uit huis wordt geplaatst, zo geven zij aan. Wachtlijsten worden in de geanalyseerde dossiers nauwelijks benoemd. Aan de andere kant kunnen wachtlijsten bij verblijfsplekken (en contra-indicaties) ertoe leiden dat een uithuisplaatsing niet wordt aangevraagd of wordt geëffectueerd. In twee dossiers is te lezen dat de hulp nog niet is geëffectueerd door wachtlijsten bij de desbetreffende verblijfsplek.

2. Ouders die hulp weigeren

De professionals zien patronen dat ouders hulpverlening stoppen of weigeren, waardoor de situatie escaleert. De hulp is volgens ouders niet passend of "niet goed genoeg". In meerdere dossiers wordt melding gemaakt van ouders die hulp stoppen of weigeren, al dan niet terecht. Het gaat veelal om ouders die niet mee willen werken aan hulpverlening door eigen problematiek en/of wantrouwen in hulpverlening.

Maak kennis met Dylan

Dylan is een jongen van 14 jaar. Hij woont met zijn ouders en zijn jongere broertje in een leuke eengezinswoning in een dorp in de buurt van Utrecht. Hij zit in de derde klas van het VMBO en voetbalt op zaterdag met zijn vrienden bij de plaatselijke voetbalclub. Bij Dylan is een paar jaar geleden ADHD vastgesteld.

De laatste tijd is er veel spanning in huis, en dat komt vooral door het gedrag van Dylan. Hij kan opeens heel boos worden. Er is dan veel geschreeuw en gescheld. Dylan zet ook regelmatig een grote mond op, vooral tegen zijn moeder. De ene keer vindt hij dat ze niet genoeg thuis is en te veel werkt, de andere keer vindt hij dat ze zich te veel met zijn leven bemoeit. Als hij zo boos is, slaat hij met de deuren en sluit hij zich op in zijn slaapkamer. Dan gaat ie daar uren zitten gamen. Het liefst zit hij de hele nacht te gamen ... School heeft al een paar keer gebeld omdat Dylan soms hele dagen niet op school verschijnt.

De ouders van Dylan weten niet hoe ze met hem om moeten gaan. Hij luistert niet, gaat zijn eigen gang en kan opeens ontploffen. Zijn vader heeft ook wel eens heel boos terug geschreeuwd .... Dylan is toen weggelopen van huis. De politie heeft hem 's nachts thuis gebracht omdat hij over straat zwierf. De ouders van Dylan zitten met hun handen in het haar en hebben daarom hulp gevraagd van het buurtteam. Die komen hen helpen om beter met het gedrag van Dylan om te gaan, om duidelijker te zijn en grenzen te kunnen stellen.

Een paar dagen geleden is de boel bij Dylan thuis ontploft ... zijn vader kwam erachter dat Dylan weer niet naar school was gegaan omdat hij de hele nacht had zitten gamen. Hij heeft Dylan daarmee geconfronteerd en Dylan heeft toen een mes gepakt en zijn vader bedreigd. De politie en Veilig Thuis zijn erbij geroepen. Ze hebben toen samen besloten dat het beter is als Dylan even niet thuis woont.

Profiel 1 Ernstige (gedrags)problematiek jeugdige

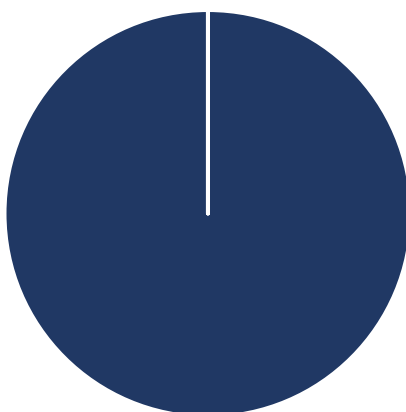
Omschrijving: ernstige (gedrags)problematiek van de jeugdige

Dit profiel is gebaseerd op 12 dossiers (12 jeugdigen). Het gaat hierbij om jeugdigen met ernstige (gedrags)problemen, die de aanwezige opvoedvaardigheden van ouders te boven gaan of die zo ernstig zijn dat de veiligheid van de jeugdige zelf of van zijn/haar omgeving gevaar loopt.

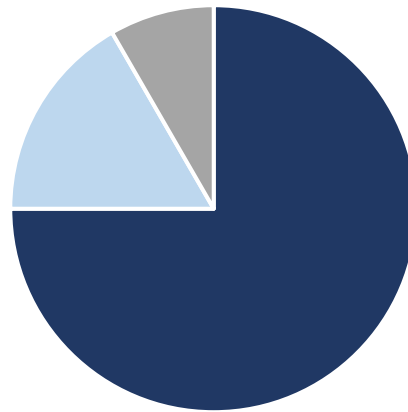
Om wie gaat het?

Het gaat in dit profiel om jeugdigen van 13 tot en met 17 jaar, waaronder vijf meisjes en zeven jongens. De jeugdigen groeien voor het merendeel op in een tweeoudergezin (75%; 9 dossiers). De ouders hebben, op twee dossiers na, geen eigen problematiek. Wel wordt bij vier dossiers gesproken over ontoereikende opvoedvaardigheden (waarbij o.a. gesproken wordt over grenzen stellen en structuur bieden).

Bij tien dossiers zijn ook andere kinderen (jonger of ouder) binnen het gezin aanwezig; bij twee dossiers wordt over (gedrags)problemen bij één of meerdere van deze andere kinderen gerapporteerd. In deze dossiers wordt geen direct verband gelegd tussen de gezinssituatie en het voorkomen van problematiek bij meerdere kinderen binnen het gezin. Wel wordt in enkele dossiers gesproken over de negatieve invloed van het netwerk van de jeugdige op de jeugdige zelf.

■ 0-4 jaar ■ 5-12 jaar ■ 13-18 jaar

■ Tweeoudergezin ■ Gescheiden ■ Eenouder

Problematiek

Problematiek jeugdige

De problematiek van de jeugdigen binnen dit profiel is divers. In tien dossiers (83%) wordt gesproken over gedragsproblematiek. Het gaat hierbij met name om niet verder gedefinieerde gedragsproblematiek (6 dossiers). Daar waar de problematiek nader geduid wordt gaat het om opstandig/oppositioneel gedrag (2 dossiers), ADHD (2 dossiers), seksueel risicovol/overschrijdend gedrag (3 dossiers) en impulsief gedrag (1 dossier), al dan niet in combinatie.

Naast de gedragsproblematiek worden ook andere vormen van problemen genoemd:

- stemmingsproblematiek (2 dossiers)
- overmatig middelengebruik (1 dossier)
- (vermoeden van een) psychose (1 dossier)

Het gedrag uit zich, op basis van de informatie in de dossiers, in schoolverzuim (3 dossiers), conflicten thuis (in twee dossiers wordt bedreiging van de ouder genoemd), omdraaien dag- en nachtritme en 's nachts gamen (2 dossiers). In drie dossiers wordt gesproken over (een vermoeden) van crimineel gedrag en diefstal.

Categorieën jeugdigen

Op basis van bovenstaande informatie kunnen twee specifieke groepen jeugdigen worden aangewezen:

- Jonge vrouwen die seksueel risicovol gedrag laten zien. Het gaat hierbij om drie dossiers, waarbij in één dossier gesproken wordt van mogelijke loverboyproblematiek;
- Jongeren met ernstige gedragsproblemen, over wie in de rapporten geschreven is dat zij meerdere keren zijn weggelopen van huis en dat zij antisociaal gedrag laten zien: spijbelen en stelen (vermoeden van crimineel gedrag). Het gaat hierbij om drie dossiers (twee jongens en één meisje). Bij twee van deze dossiers gaat het ook om gevaarlijk en bedreigend gedrag richting de ouder(s).

Thuis zijn er veel problemen tussen ouders en het meisje. De relatie tussen moeder en het meisje is ernstig verstoord. Het meisje heeft regelmatig een grote mond, thuis en op school. Ouders maken zich zorgen over haar seksuele contacten en haar impulsieve gedrag. Naar aanleiding van contact met de politie heeft Veilig Thuis met ouders en het meisje besloten tot een tijdelijke crisisplek. De beoogde korte termijn terugkeer is niet behaald.

Problematiek ouder

De problemen van ouders die in de dossiers beschreven zijn, gaan over:

- een eerdere psychose bij één van de ouders (1 dossier)
- problemen in de emotieregulatie bij één van de ouders (woede-uitbarstingen; 1 dossier)
- negatieve jeugdervaringen (1 dossier)

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		
Jeugdige	Geen problematiek	0
	Emotionele problematiek	2
	Gedragsproblematiek	9
	Ontwikkelingsproblematiek	1
	Verminderd contact met de realiteit	2
	Fysieke problemen	0
	Overige psychosociale problemen	1
	Middelenmisbruik/verslavingsproblematiek	2
Jeugdige en omgeving	Problemen op school	3
	(Vermoeden) van crimineel gedrag, diefstal	3
	Slachtoffer van mishandeling buiten gezin	1
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	4
	Problemen in de ouder-kindrelatie	4
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	0
	Instabiele opvoedsituatie	0
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	1
	Problemen in omstandigheden van het gezin	0
	- Problemen met huisvesting	0
	- Financiële problemen	0
	- Problemen met hulpverleners/instanties	0
Delict door ouder	0	
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	1
	Gebruik van middelen	0
	Overmatige stress	0
	Psychische/psychiatrische problematiek	1
	Gezondheidsproblemen	0
	Verstandelijke beperking	0
Was gezin al bekend bij hulpverlening?	Ja	9
	Nee	1
	Niet bekend	2
Wie heeft (initieel) om hulp gevraagd?	Veilig Thuis/politie	2
	Ouder(s)	5
	Niet bekend	4
	Hulpverlening ouder(s)	0
	School	1

Uithuisplaatsing

Aanleiding uithuisplaatsing: adempauze of veiligheid

Bij negen dossiers was het gezin al bekend bij de hulpverlening en was er enige vorm van zorg ingezet voor de jeugdige en/of het gezin. Bij één dossier was de jeugdige nog niet bekend bij de hulpverlening voorafgaand aan de uithuisplaatsing. Bij dit dossier gaat het om een deeltijdplaatsing. De inzet van hulpverlening vond in vijf dossiers plaats op verzoek van de ouder(s).

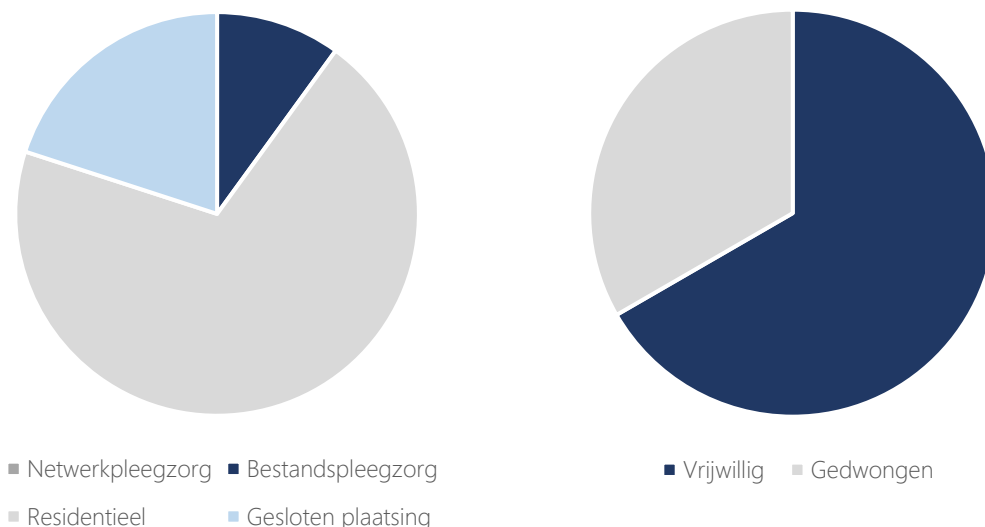
In twee dossiers gaat het om een deeltijdplaatsing om ouders zo een adempauze te bieden. In de tien andere dossiers gaat het om een voltijdplaatsing. Redenen voor uithuisplaatsing is een disbalans in de draagkracht van het gezin en de draaglast. In de dossiers zijn de volgende onderbouwingen terug te lezen:

- escalatie van conflicten tussen jeugdige en ouder(s) (3 dossiers)
- veiligheid van de jeugdige door (vermoeden van) crimineel gedrag en/of bedreigingen richting de jeugdige (3 dossiers)
- veiligheid van het gezin: de jeugdige is bedreigend richting het gezin (2 dossiers)
- (vermoeden van) psychose en opname in kliniek na overdosis (2 dossiers)

Uithuisplaatsing

Bij zeven dossiers (58%) worden de jeugdigen in een residentiële setting geplaatst. In drie dossiers wordt de jeugdige na uithuisplaatsing in een residentiële setting gesloten geplaatst; in twee dossiers vindt de gesloten plaatsing direct plaats. In twee dossiers wordt de uithuisplaatsing ingezet als een tijdelijke time out.

Bij acht dossiers is er sprake van een vrijwillige plaatsing, bij vier dossiers van een gedwongen plaatsing, aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming tegelijkertijd met een beschermingsmaatregel. Bij de helft van deze vier dossiers werken ouders en jeugdige mee met de uithuisplaatsing. De betrokkenheid van Veilig Thuis wordt in zeven dossiers benoemd.

Maak kennis met Mila ...

Mila is een lief, klein meisje van 1,5 jaar. Ze is erg rustig en kan je met grote ogen aan kijken. Ze woonde eerst met haar moeder in een flat in Utrecht, maar nu woont ze al een paar maanden bij een pleeggezin.

De moeder van Mila heeft al lange tijd psychische problemen. Hulp krijgt ze daar niet meer voor. Ze gebruikt regelmatig drugs, ook als Mila erbij is. De moeder van Mila heeft hulp gevraagd aan het wijkteam omdat ze financiële problemen heeft. Ze is bang dat ze haar huur niet meer kan betalen. Ze heeft een paar keer kleding gestolen, omdat ze geen nieuwe kleding kon kopen. Het wijkteam probeert haar zo goed mogelijk te helpen en begeleidt haar in de opvoeding van Mila. Want de moeder van Mila vindt dat ook moeilijk. Ze weet niet zo goed wat Mila nodig heeft, vergeet soms om haar eten te geven of om haar een schone luier te geven.

Na een tijdje gaat het mis. De vader van Mila trekt weer in bij de moeder van Mila. Hij is uit zijn huis gezet, omdat hij veel overlast veroorzaakte. De vader van Mila gebruikt ook drugs en drinkt veel. Als hij gedronken heeft of drugs gebruikt heeft, kan hij heel agressief worden. Het is vooral de moeder van Mila die daaronder te lijden heeft. Maar ook Mila heeft er last van, want zij ziet alles gebeuren en wordt er bang van. Op een dag slaat de vader van Mila haar moeder zo hard, dat de ambulance erbij moet komen. Veilig Thuis wordt er direct bij betrokken, zij kennen het gezin al goed. Ze besluiten dat de situatie echt niet veilig is voor Mila en brengen haar naar een crisispleeggezin.

Profiel 2 Ernstige (meervoudige) problematiek ouder

Dit profiel is gebaseerd op 11 dossiers (13 jeugdigen). Het gaat binnen dit profiel om ouders met eigen ernstige problematiek, al dan niet op meerdere leefgebieden. Door deze problematiek zijn ze, zo staat in de dossiers, onvoldoende in staat om een structureel veilige opvoedsituatie te bieden. In de dossiers wordt beperkt gesproken over problematiek van de jeugdige zelf. Daar waar problematiek van de jeugdige benoemd is, gaat het om problematiek die een gevolg is van de situatie (niet of te laat op school verschijnen; KOPP problematiek).

Dit profiel bestaat uit twee sub-profielen:

- Sub-profiel 2a: ernstige problematiek op meerdere leefgebieden bij één of beide ouders
- Sub-profiel 2b: ernstige psychische/psychiatrische problematiek bij één of beide ouders.

Deze sub-profielen worden op de volgende pagina's verder uitgewerkt.

Sub-profiel 2a Meervoudige problematiek

Omschrijving

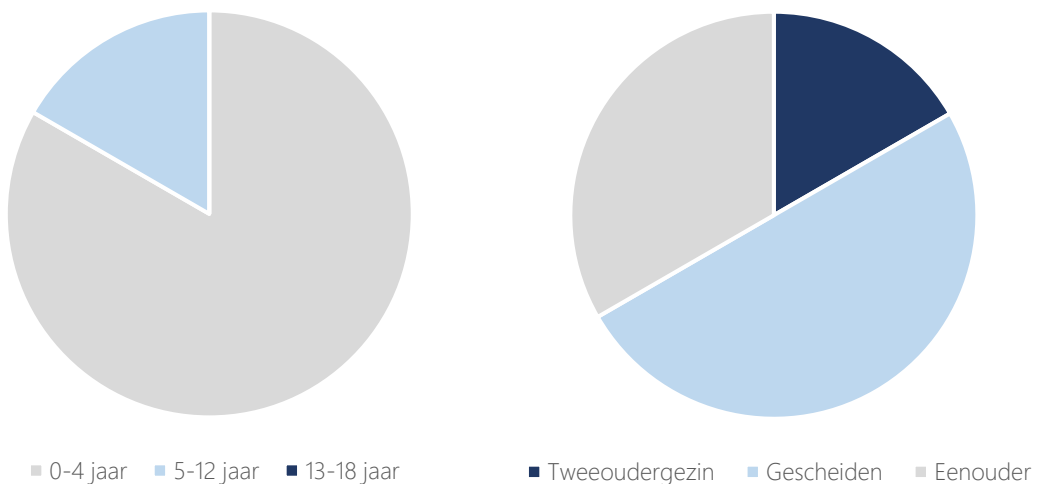
Profiel 2a is gebaseerd op zes dossiers (6 jeugdigen). Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders op meerdere terreinen: middelengebruik, psychische problematiek, problemen met justitie (diefstal), problemen op het gebied van financiën en wonen en een problematische partnerrelatie (huiselijk geweld). Hierdoor zijn zij niet in staat om een veilige opvoedsituatie voor hun kind(eren) te bieden. In twee dossiers worden de jeugdigen binnen enkele dagen na de geboorte uithuisgeplaatst. In de drie van de overige vier dossiers wordt gesproken over vervuiling, verwaarlozing en mishandeling.

Als in de dossiers gesproken wordt over problematiek van de jeugdige (2 dossiers), houdt deze problematiek verband met de opvoedsituatie. In één dossier wordt gerapporteerd over zorgen over de ontwikkeling en mogelijk verstoorde hechting van de jeugdige en in één dossier wordt beschreven dat de jeugdige te laat op school komt of school verzuimt.

Om wie gaat het?

Het gaat om jeugdigen in de leeftijd van nul tot acht jaar (gemiddelde leeftijd twee jaar). Uit de dossiers komt naar voren dat hun ouders niet in staat zijn om voor hen te zorgen vanwege eigen ernstige en meervoudige problematiek. In de helft van de dossiers (3 dossiers) is de jeugdige al voor de geboorte of op de dag van de bevalling onder toezicht gesteld, bij twee dossier van deze drie dossiers is de baby binnen enkele dagen na de bevalling uit huis geplaatst.

In twee van de zes dossiers wordt gesproken over thuiswonende minderjarige broers/zussen en in twee dossiers over minderjarige broers/zussen die niet (meer) thuis wonen. In de overige twee dossiers wordt aangegeven dat de jeugdige enig kind is. Bij de thuiswonende minderjarige broer(s)/zus(sen) wordt in één dossier beschreven dat deze tegelijkertijd uit huis zijn geplaatst. In het andere dossier is de thuiswonende broer/zus al eerder via een deeltijdplaatsing uit huis geplaatst.

Regio

De dossiers die in dit profiel zijn opgenomen, komen vanuit Utrecht Stad en/of de WSG. Er zijn geen dossiers die specifiek uit Utrecht West komen.

Problematiek

Problematiek gezin en opvoeding

In alle dossiers binnen dit profiel zijn meerdere problemen beschreven, die zijn verbonden aan één of beide ouders. Het meest genoemd is middelengebruik, financiële problemen en een problematische relatie tussen ouders, waarbij de relatie gekenmerkt wordt door huiselijk geweld:

- middelengebruik van één of beide ouders (5 dossiers; 83%)
- huisvestings- en/of financiële problemen (4 dossiers; 67%)
- problematische relatie tussen ouders (3 dossiers; 50%)
- arrestatie vanwege één of meerdere delicten (3 dossiers; 50%)

In vijf van de zes dossiers wordt gerapporteerd over ontoereikende kwaliteit van de opvoeding, waarbij het gaat om ontoereikende opvoedvaardigheden (3 dossiers) en problemen met ondersteuning, verzorging en bescherming van de jeugdige (3 dossiers). Ook wordt in drie dossiers beschreven dat de ouder onvoldoende emotioneel beschikbaar is.

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	5
	Problemen in de ouder-kindrelatie	1
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	2
	Instabiele opvoedsituatie	3
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	1
	Problemen in omstandigheden van het gezin	4
	- <i>Problemen met huisvesting</i>	3
	- <i>Financiële problemen</i>	4
	- <i>Problemen met hulpverleners/instanties</i>	2
- <i>Delict door ouder</i>	3	
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	1
	Gebruik van middelen	5
	Overmatige stress	0
	Psychische/psychiatrische problematiek	2
	Gezondheidsproblemen	0
	Verstandelijke beperking	1

Was gezin al bekend bij hulpverlening?	Ja	6
	Nee	0
	Niet bekend	0
Wie heeft (initieel) om hulp gevraagd?	Veilig Thuis/politie	4
	Ouder(s)	0
	Niet bekend	1
	Hulpverlening ouder(s)	1
	School	0

Uithuisplaatsing

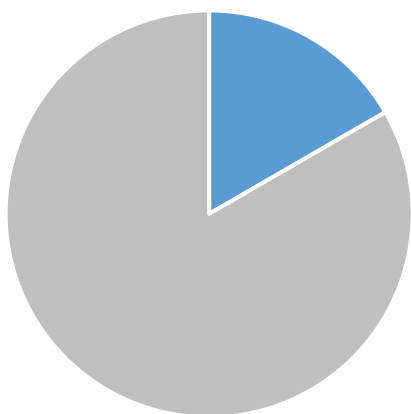
Aanleiding uithuisplaatsing

Bij alle zes dossiers was het gezin al bekend bij de hulpverlening en was er enige vorm van zorg ingezet, voor de ouder(s)h en/of het gezin. Zoals gezegd is bij twee dossiers de jeugdige na de geboorte uithuisgeplaatst. In de dossiers zijn meerdere redenen voor de uithuisplaatsingen opgesomd. In drie dossiers wordt beschreven dat één of beide ouders niet in staat is/zijn om besluiten te nemen die in het belang van het (ongeboren) kind zijn. Daarop aanvullend zijn de volgende redenen genoemd:

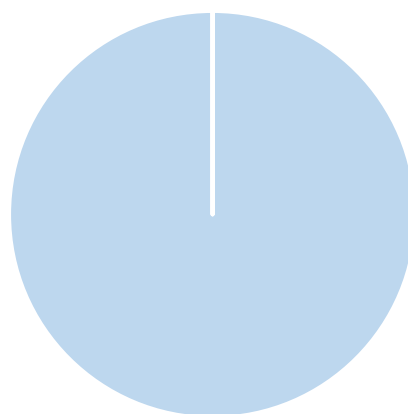
- moeder en vader beschikken elk niet over eigen woonruimte en inkomen
- moeder heeft middelen gebruikt tijdens de zwangerschap; dit komt bovenop de ernstige zorgen die er al waren over de veiligheid van de opvoedsituatie
- (fysiek) onveilige opvoedsituatie vanwege huiselijk geweld, verwaarlozing, zwaar vervuild huis,
- moeder is in detentie geplaatst

Uithuisplaatsing

Alle jeugdigen worden gedwongen uithuisgeplaatst. In twee dossiers wordt beschreven dat de uithuisplaatsing met toestemming van de ouder plaatsvindt. In meer dan 80% van de dossiers wordt de jeugdige in een bestandspleeggezin geplaatst (5 dossiers). Bij één jeugdige gaat het om plaatsing bij de andere ouder.

■ Andere ouder ■ Bestandspleegzorg

■ Vrijwillig ■ Gedwongen

Sub-profiel 2b Psychische problematiek ouder

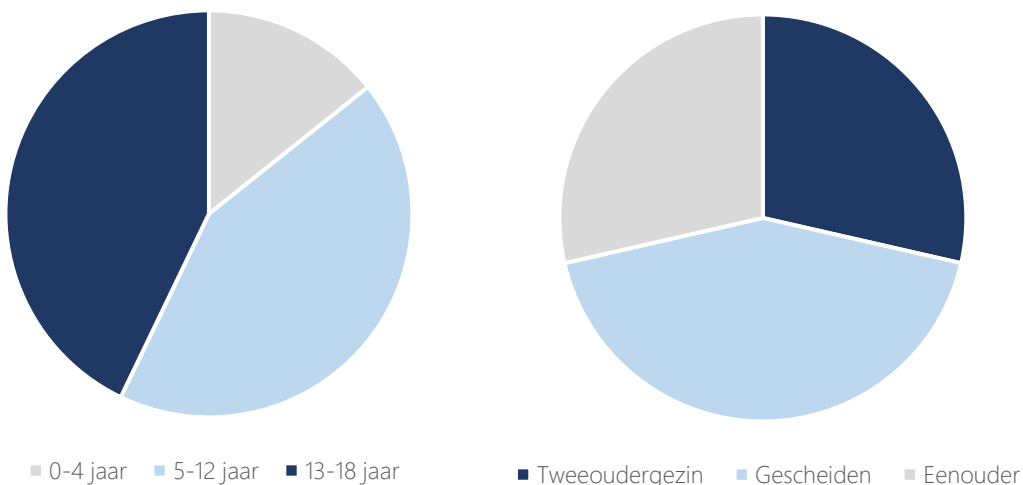
Omschrijving

Profiel 2b is gebaseerd op vijf dossiers (zeven jeugdigen). Het gaat binnen dit profiel om ernstige problematiek van één of beide ouders, waarbij de nadruk ligt op de psychische/psychiatrische problematiek van de ouder (alle dossiers). In één dossier wordt gerapporteerd over problematiek rond de jeugdige: het gaat hierbij om KOPP gerelateerde problematiek, zo staat in het dossier beschreven. De ouder(s) binnen dit profiel geeft of geven zelf aan de zorg (tijdelijk) niet te kunnen dragen of de jeugdige geeft aan dat hij/zij uit huis geplaatst wil worden.

Om wie gaat het?

Het gaat om jeugdigen in de leeftijd van 0 tot 16 jaar (gemiddelde leeftijd 8,9 jaar). Uit de dossiers komt naar voren dat de verzorgende ouder of ouders niet in staat zijn om voor de jeugdige te zorgen vanwege eigen ernstige problematiek. Het merendeel van de jeugdigen in de dossiers heeft geen eigen problematiek. In één dossier wordt beschreven dat de jeugdigen binnen dat dossier problemen hebben. Daarbij wordt gesproken over KOPP problematiek dat zich bij de ene jeugdige uit in externaliserend gedrag en bij de andere jeugdige in een laag zelfbeeld.

Binnen de dossiers worden drie jeugdigen beschreven die zelf vragen om niet meer thuis te blijven of gaan wonen: twee jeugdigen zijn op eigen initiatief bij familie gaan wonen (niet geregistreerd als uithuisplaatsing). Vervolgens is één van deze twee op eigen verzoek in een trainingshuis geplaatst (wel formele uithuisplaatsing). De andere jeugdige is tijdelijk uithuisgeplaatst vanwege de problematiek van de ouder. Zijn broertjes/zusjes zijn binnen enkele maanden terug naar de ouder gegaan, de jeugdige kiest er echter zelf voor om in het pleeggezin te blijven.

Problematiek

Problematiek gezin en opvoeding

In alle dossiers binnen dit profiel zijn meerdere problemen beschreven, die zijn verbonden aan één of beide ouders. In alle dossiers gaat het om psychische/psychiatrische problematiek van één of beide ouders. Daarnaast wordt, verspreid over de dossiers, ook gesproken over middelengebruik (1 dossier), overmatige stress (1 dossier), een negatieve jeugdervaring (1 dossier) en een verstandelijke beperking (1 dossier).

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	2
	Problemen in de ouder-kindrelatie	1
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	1
	Instabiele opvoedsituatie	0
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	0
	Problemen in omstandigheden van het gezin	0
	- <i>Problemen met huisvesting</i>	0
	- <i>Financiële problemen</i>	0
	- <i>Problemen met hulpverleners/instanties</i>	0
	- <i>Delict door ouder</i>	0
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	1
	Gebruik van middelen	2
	Overmatige stress	1
	Psychische/psychiatrische problematiek	5
	Gezondheidsproblemen	0
	Verstandelijke beperking	1
Was gezin al bekend bij hulpverlening?	Ja	7
	Nee	0
	Niet bekend	0
Wie heeft (initieel) om hulp gevraagd?	Veilig Thuis/politie	3
	Ouder(s)	2
	Niet bekend	2
	Hulpverlening ouder(s)	0
	School	0

Uithuisplaatsing

Aanleiding uithuisplaatsing

In vier van de vijf dossiers was het gezin al bekend bij hulpverlening (1 dossier onbekend). Het gaat hierbij om behandeling en/of begeleiding van één of beide ouders (3 dossiers) en/of om gezinsbegeleiding (2 dossiers). De aanleiding voor de uithuisplaatsing is in de dossiers als volgt beschreven:

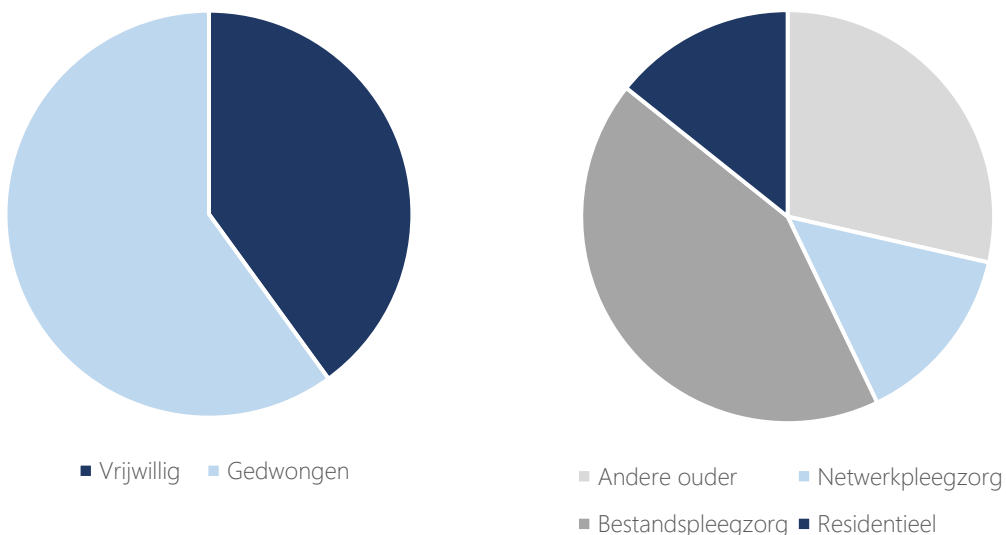
- In drie van de vijf dossiers geeft de ouder zelf aan de zorg voor de kinderen (tijdelijk) niet meer aan te kunnen, waarna een uithuisplaatsing volgt. In één van deze dossiers vraagt de jeugdige na een tijdelijke uithuisplaatsing om niet teruggeplaatst te worden naar moeder.
- In één dossier vragen de jeugdigen zelf om een uithuisplaatsing
- In één dossier is sprake van fysieke onveiligheid van de jeugdige door de woede-uitbarstingen van moeder (fysiek en verbaal). De hulpverleners zijn niet in staat om samen met het gezin en tot een oplossing kunnen komen waarbij de veiligheid van de kinderen voldoende en duurzaam kan worden gegarandeerd.

Moeder is in het verleden behandeld voor angst- en dwangstoornissen. Ze wordt snel boos. Ze slaat de kinderen dan of geeft ze niet de aandacht die ze nodig hebben. Moeder ziet niet in welke impact haar boosheid en onvoorspelbaarheid op de kinderen heeft. Ze wil dan eigenlijk ook geen hulp.

Vader moet in zijn eentje voor zijn kinderen zorgen, maar dat kan hij eigenlijk niet. Hij ligt hele dagen op bed, drinkt veel en is emotioneel en verward. De situatie thuis raakt steeds meer onleefbaar en het huis raakt vervuild. De jeugdige vraagt of hij bij familie mag wonen.

Uithuisplaatsing

Bij twee dossiers vindt de uithuisplaatsing op vrijwillige basis plaats. Bij de andere drie dossiers is de plaatsing gedwongen; bij twee dossiers vindt dit plaats met instemming van de ouders (betreft vier jeugdigen).

Maak kennis met ... Finn

Finn is een jongen van 8 jaar. Hij woont nu bij zijn oom en tante. Daar vindt hij het erg fijn. Het gaat goed op school, hij haalt best mooie cijfers. 's Middags gaat hij vaak met zijn vrienden ergens gamen of iets anders doen. Maar anderhalf jaar geleden was dat wel anders ...

Zijn ouders zijn anderhalf jaar geleden gescheiden. En dat was maar goed ook. Toen ze nog getrouwd waren, hadden ze constant ruzie. Finn had steeds het gevoel dat hij op zijn tenen moest lopen. Hij heeft meerdere keren gezien dat zijn vader schreeuwde naar zijn moeder en haar uitschold met de meest lelijke woorden. Hij heeft haar zelfs een paar keer geduwd en geslagen. Dan kwam de politie erbij, maar een tijdje later gebeurde het gewoon weer opnieuw. De politie en Veilig Thuis hebben er wel voor gezorgd dat het wijkteam zijn ouders en hemzelf kwamen helpen, maar ook dat hielp eigenlijk niet echt. Zijn ouders bleven ruzie maken. Finn vluchtte steeds meer weg voor de spanningen.... Hij trok zich terug in zijn kamer met zijn koptelefoon op om het geschreeuw maar niet te horen of hij liep weg om maar weg te zijn van thuis en zijn ouders.

Finn had de hoop dat het na de scheiding beter zou gaan, maar dat was helaas niet zo. Hij ging bij zijn moeder wonen, maar die was erg met zichzelf bezig. Ze was verward en snel boos op Finn. Ze zei ook steeds lelijke dingen over zijn vader. Finn vond dat lastig, want hij houdt van zijn vader. Net na de scheiding ging hij vaak een balletje trappen met zijn vader. Maar even later mocht hij niet meer naar zijn vader toe van zijn moeder. Ze beschuldigde hem van mishandeling en heeft al een paar keer Veilig Thuis gebeld. Finn had het idee dat hij tussen zijn moeder en vader moest kiezen en dat wilde hij helemaal niet!! Finn merkte dat hij zich steeds somberder voelde, maar ook steeds bozer. Op school kreeg hij steeds vaker ruzie met jongens uit zijn klas. Zijn juf op school en de huisarts maakten zich erg zorgen om hem. Gelukkig werd er naar hem geluisterd toen hij zei dat hij het allemaal niet meer wist en dat hij het thuis niet fijn vond. Zijn oom en tante hebben toen gevraagd of hij eventjes bij hen wilden komen wonen. Zijn vader vond dat goed, maar zijn moeder vond dat wel lastig ... de ene keer zei ze dat ze het een goed idee vond, de andere keer werd ze boos .... Gelukkig heeft de rechter toen besloten dat hij bij zijn oom en tante mag wonen.

Profiel 3 Spanningsvolle opvoedsituatie

Dit profiel is gebaseerd op 9 dossiers (11 jeugdigen). Het gaat binnen dit profiel om jeugdigen die in een spanningsvolle opvoedsituatie opgroeien. De jeugdigen ontwikkelen hierdoor zelf (gedrags) problemen.

Dit profiel bestaat uit twee sub-profielen:

- Sub-profiel 3a: problematische relatie en problematische scheiding van ouders
- Sub-profiel 3b: belast verleden

Deze profielen worden op de volgende pagina's verder uitgewerkt.

Binnen het onderzoek naar gezinnen die bij Veilig Thuis zijn gemeld (Steketee et al., 2020) is een vergelijkbaar profiel als 3a beschreven. Het gaat om het profiel complexe conflictscheidingen. Het gaat hierbij om gezinnen die niet eerder met Veilig Thuis in aanraking zijn geweest, maar pas tijdens de scheiding en erna. Bij de kinderen is sprake van loyaliteitsproblemen. De vrouwen die mee hebben gewerkt aan het onderzoek vertellen wel dat er tijdens de relatie al spanningen waren en dat er ook sprake was van conflicten en agressie.

Profiel 3a

Omschrijving

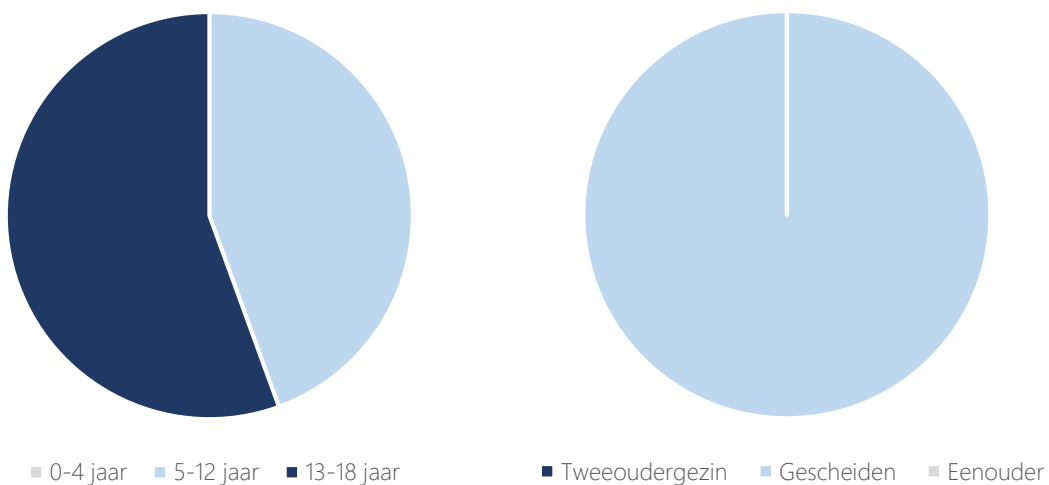
Dit profiel is gebaseerd op zes dossiers (acht jeugdigen). In dit profiel staat de spanningsvolle situatie waarin de jeugdigen opgroeien op de voorgrond. De spanning wordt veroorzaakt door de problematische relatie tussen hun (stief)ouders; een relatie die gekenmerkt wordt door conflicten en geweld. Deze conflicten stoppen niet na beëindiging van de relatie. In vier van de zes dossiers is beschreven dat ook na beëindiging van de relatie de conflicten of het geweld voortduren: in drie dossiers wordt gesproken over beschuldigingen richting de andere ouder en in 1 dossier over geweld richting de andere ouder. De jeugdigen zijn getuige (geweest) van deze conflicten en van het geweld, zo staat in alle dossiers te lezen, en hebben erg last van de situatie. Zoveel zelfs dat de jeugdigen in 5 van de 6 dossiers ook eigen problematiek hebben ontwikkeld.

Om wie gaat het?

De jeugdigen die binnen dit profiel vallen zijn tussen de 9 en 16 jaar oud, waarbij er meer jongens dan meisjes uit huis worden geplaatst (5 jongens, 3 meisjes). In de dossiers is te lezen dat de jeugdigen ernstig bedreigd worden in hun ontwikkeling, waarbij in de dossiers een verband wordt gelegd met de spanningsvolle opvoedsituatie:

- in twee dossiers is beschreven dat de jeugdigen worden verwaarloosd bij de verzorgende ouder als gevolg van eigen problematiek en/of overbelasting
- in drie dossiers is vermeld dat de jeugdige emotionele en gedragsproblemen heeft ontwikkeld
- in twee dossiers wordt gesproken over het ontstaan van fysieke klachten bij de jeugdige(n)

In vijf dossiers zijn er ook andere jeugdigen binnen het gezin aanwezig. Bij drie dossiers hebben deze jeugdige ook problemen.

Problematiek

Problematiek jeugdige

In vier dossiers worden problemen van jeugdigen beschreven. De jeugdigen in drie dossiers hebben psychosociale problemen, waarbij in twee dossiers melding wordt gemaakt van trauma bij de jeugdige. In twee dossiers is beschreven dat de jeugdige fysieke klachten heeft, waarbij een causaal verband wordt gelegd tussen de spanningsvolle opvoedsituatie en de fysieke klachten.

Problematiek gezin en opvoeding

In dossiers worden meerdere problemen binnen het gezin en de opvoeding benoemd. In drie dossiers zijn de jeugdigen slachtoffer van verwaarlozing of mishandeling. In drie dossiers wordt gesproken over problemen in de ouder-kindrelatie:

- hechting (1 dossiers)
- loyaliteitsconflict (2 dossiers)
- symbiotische relatie tussen ouder en kind (1 dossier)

In drie dossiers is de opvoedende vader (in 2 dossiers met gezag) niet de biologische vader.

In alle dossiers wordt de problematische opvoedsituatie benoemd:

- in vijf dossiers wordt melding gemaakt van een problematische scheiding
- in zes dossiers gaat het om een problematische relatie
- in vijf dossiers is er huiselijk geweld tussen (stief)ouders (en eenmaal van de jeugdige richting de ouder)

Ouders hebben veel ruzie, waarvan de kinderen getuige zijn. De politie wordt er regelmatig bij geroepen en ook Veilig Thuis is betrokken. Er is geen eenduidig verhaal over de voorvallen. Na de scheiding van de ouders gaan de kinderen bij moeder wonen. Er is geen omgang met vader. Na de scheiding blijft moeder vader beschuldigen van mishandeling. De kinderen hebben hier last van, maar moeder werkt niet mee aan hulpverlening.

Problematiek ouder(s)

In de helft van de dossiers (drie dossiers) worden negatieve jeugdervaringen/een belast verleden van één van de ouders (meestal moeder) geschetst. Daarnaast worden de volgende problemen beschreven:

- psychische/psychiatrische problematiek van één van de ouders (2 dossiers)
- middelengebruik door één van de ouders (2 dossiers)
- overmatige stress bij één van de ouders (1 dossier)

In drie dossiers is beschreven dat er problemen met huisvesting zijn. In twee dossiers gaat het daarbij om dakloosheid van de moeder (waarbij één moeder ten tijde van de uithuisplaatsing wel huisvesting heeft). In één dossier gaat het om een ouder die noodgedwongen bij haar ex-partner woont, ook na het verbreken van de relatie omdat zij geen urgentie voor een woning krijgt. Bij deze laatste verhoogt dit de spanning in huis waardoor de jeugdige gevraagd heeft om elders te mogen wonen.

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		
Jeugdige	Geen problematiek	0
	Emotionele problematiek	1
	Gedragsproblematiek	1
	Ontwikkelingsproblematiek	1
	Verminderd contact met de realiteit	0
	Fysieke problemen	2
	Overige psychosociale problemen	2
	Middelenmisbruik/verslavingsproblematiek	0
Jeugdige en omgeving	Problemen op school	0
	(Vermoeden) van crimineel gedrag, diefstal	0
	Slachtoffer van mishandeling buiten gezin	0
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	1
	Problemen in de ouder-kindrelatie	3
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	3
	Instabiele opvoedsituatie	6
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	0
	Problemen in omstandigheden van het gezin	5
	- Problemen met huisvesting	3
	- Financiële problemen	1
	- Problemen met hulpverleners/instanties	1
Delict door ouder	0	
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	3
	Gebruik van middelen	2
	Overmatige stress	1
	Psychische/psychiatrische problematiek	2
	Gezondheidsproblemen	0
	Verstandelijke beperking	0
Was gezin al bekend bij hulpverlening?	Ja	6
	Nee	0
	Niet bekend	0
Wie heeft (initieel) om hulp gevraagd?	Veilig Thuis/politie	3
	Ouder(s)	1
	Niet bekend	2
	Hulpverlening ouder(s)	0
	School	0

Uithuisplaatsing

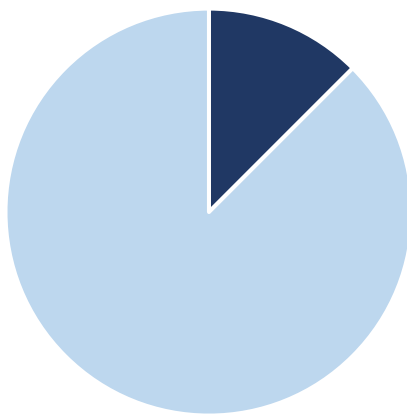
Aanleiding uithuisplaatsing

In alle dossiers is het gezin al bekend bij de hulpverlening voordat de uithuisplaatsing plaatsvindt. De uithuisplaatsing vindt in vijf van de zes dossiers binnen het gedwongen kader plaats. De volgende redenen voor uithuisplaatsing zijn in de dossiers beschreven:

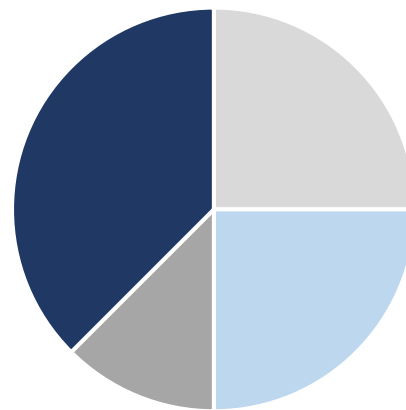
- op verzoek van de jeugdige of de ouder zelf (2 dossiers)
- omdat de noodzakelijke hulpverlening voor de jeugdigen niet van de grond komt en moeder niet meewerkt (1 dossier)
- vanwege de toenemende escalaties en fysieke onveiligheid van de jeugdige (2 dossiers)
- omdat de verzorgende ouder niet in staat is om de bedreigingen voor de jeugdige weg te nemen (1 dossier).

Uithuisplaatsing

Drie jeugdigen worden bij de andere ouder geplaatst (2 dossiers), twee jeugdigen gaan bij hun familie wonen (1 dossier), één jeugdige komt terecht bij een bestandspleeggezin en twee jeugdigen (1 dossier) worden eerst opgenomen in een klinisch centrum waarna ze bij familie worden geplaatst. De plaatsingen vinden nagenoeg allemaal gedwongen plaats, waarbij bij drie jeugdigen wel sprake is van instemming van de ouders.

■ Vrijwillig ■ Gedwongen

■ Andere ouder ■ Netwerkpleegzorg
■ Bestandspleegzorg ■ Residentieel

Profiel 3b

Omschrijving en problematiek

Binnen dit profiel vallen twee dossiers. Hoewel dit een klein aantal is, hebben we toch een subcategorie gemaakt. Dit profiel ligt in het verlengde van profiel 3a. De ouders in dit profiel, beide alleenstaande moeders, hebben traumatische ervaringen meegemaakt in het verleden. In één dossier gaat het om een moeder die voor huiselijk geweld gevlucht is. In het andere dossier wordt alleen vermeld dat sprake is van trauma en hechtingsproblematiek bij moeder en jeugdige.

De jeugdigen binnen het gezin, beide jongens in de leeftijd 7-10 jaar, ontwikkelen eigen gedragsproblemen. Bij één jeugdige wordt vermeld dat hij fysieke agressie richting zijn moeder laat zien. Beide dossiers zijn onvolledig. In één dossier wordt ook gesproken over een licht verstandelijke beperking en onvoldoende opvoedvaardigheden van moeder.

Problematiek

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		
Jeugdige	Geen problematiek	0
	Emotionele problematiek	0
	Gedragsproblematiek	2
	Ontwikkelingsproblematiek	0
	Verminderd contact met de realiteit	0
	Fysieke problemen	0
	Overige psychosociale problemen	0
	Middelenmisbruik/verslavingsproblematiek	0
Jeugdige en omgeving	Problemen op school	0
	(Vermoeden) van crimineel gedrag, diefstal	0
	Slachtoffer van mishandeling buiten gezin	0
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	1
	Problemen in de ouder-kindrelatie	1
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	0
	Instabiele opvoedsituatie	0
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	0
	Problemen in omstandigheden van het gezin	0
	- Problemen met huisvesting	0
	- Financiële problemen	0
	- Problemen met hulpverleners/instanties	0
Delict door ouder	0	
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	2
	Gebruik van middelen	0

	Overmatige stress	0
	Psychische/psychiatrische problematiek	1
	Gezondheidsproblemen	0
	Verstandelijke beperking	1

Uithuisplaatsing

De uithuisplaatsing van de jeugdigen binnen dit profiel vindt vrijwillig plaats. De ene jeugdige wordt residentieel geplaatst, de andere jeugdige is in een pleeggezin geplaatst.

Hoofdstuk 5 Belangrijkste bevindingen en aanbevelingen

Het onderzoek heeft zich met name gericht op het komen tot een differentiatie in uithuisplaatsingen. Tijdens het onderzoek, en dan met name bij de dossieranalyse, hebben we enkele punten gesignaleerd die ook aandacht behoeven. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de belangrijkste bevindingen en doen wij aanbevelingen.

Belangrijkste bevindingen

Geen eenduidig beeld over uithuisplaatsingen

De huidige definitie van uithuisplaatsingen geeft ruimte voor interpretatie wat een uithuisplaatsing is. Landelijk bestaan er dan ook verschillende beelden bij uithuisplaatsingen en de omvang van uithuisplaatsingen. De verschillen in benadering en in gepresenteerde cijfers maken het beeld van uithuisplaatsingen diffuus en maakt dat de discussie over (het voorkomen van) uithuisplaatsingen niet op basis van gelijke beelden gevoerd wordt.

Relatief veel crisisplaatsingen in Utrecht West

In Utrecht West startten in 2021 relatief veel trajecten jeugdhulp met verblijf, bijna 30%, vanuit een crisissituatie. Landelijk gaat het om een percentage van bijna 20% en in Utrecht Stad van bijna 10%. In dit onderzoek is hiervoor geen verklaring gevonden.

Grote afname samenloop tussen jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf in Utrecht Stad

In Utrecht Stad is in 2021 het aantal trajecten waarbij sprake is van een samenloop tussen jeugdbescherming en jeugdhulp met verblijf met 40% afgenomen ten opzichte van 2017. Dit is een aanzienlijke afname. Landelijk en in Utrecht West is maar beperkt sprake van een afname.

Relatief veel machtigingen worden door de RvdK aangevraagd in Utrecht Stad en Utrecht West

Uit het onderzoek van de Inspectie (IGJ, 2022) bleek dat ongeveer de helft van de machtigingen is aangevraagd door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) tegelijk met een verzoek tot ondertoezichtstelling en de andere helft door Gecertificeerde instellingen (GI's) gedurende een al lopende jeugdbeschermingsmaatregel. Uit de geanalyseerde dossiers komt een ander beeld naar voren: circa 75% van de machtigingen uithuisplaatsingen is aangevraagd door de RvdK en 25% door de GI's. Dit lijkt erop te wijzen dat veel uithuisplaatsingen die in de dossiers zijn ebschreven vanuit een crisis zijn gestart.

Dossiers zijn niet altijd volledig

De geanalyseerde dossiers waren niet allemaal compleet, bijvoorbeeld omdat de jeugdige was doorverwezen naar een specialistische aanbieder en er geen verdere bemoeienis vanuit het lokale team was. Ook gaven de dossiers niet altijd een duidelijk beeld van de ernst van de situatie of de context waarbinnen de problemen zich voordeden.

Dossiers richten zich met name op de “zichtbare” problematiek bij jeugdigen.

In de dossiers wordt met name de zichtbare problematiek beschreven de beoogde doelen en de ingezette hulp, met name gericht op de jeugdige. In groot aantal dossiers is echter (ook/met name) sprake van ouderproblematiek. In de helft van de dossiers waarin ouderproblematiek wordt vermeld, wordt ook hulpverlening aan ouders benoemd. In vier dossiers wordt een combinatie van financiële problematiek en huisvestingsproblematiek benoemd (11%). Op basis van landelijk onderzoek wordt een hogere prevalentie van financiële en huisvestingsproblematiek verwacht.

Aanbevelingen

Scherp de definitie van uithuisplaatsingen aan

Maak concreet wat onder een uithuisplaatsing wordt verstaan (vrijwillig, gedwongen, voltijd, deeltijd) zodat de discussie over uithuisplaatsingen vanuit een gedeeld beeld wordt gevoerd. En zodat ontwikkelingen vanuit een gedeeld beeld worden opgepakt, waarbij meer gekeken wordt naar het hoe en waarom van het verblijf elders.

Onderzoek of het wenselijk is om de informatiepositie van lokale teams uit te breiden

De onderzochte dossiers zijn niet allemaal volledig. In enkele dossiers ontbreekt een brede analyse van de situatie en onderbouwing waarom een uithuisplaatsing nodig is. Dit omdat de informatie soms elders vastgelegd is, bijvoorbeeld bij de ingeschakelde specialistische aanbieders. Aanbevolen wordt om te kijken naar met name de informatiepositie van lokale teams en of het wenselijk is om deze positie uit te breiden.

Zorg voor een brede analyse van de situatie en leg dit vast

In vier dossiers wordt een combinatie van financiële problematiek en huisvestingsproblematiek benoemd (11%). Op basis van landelijk onderzoek en op basis van gesprekken met de professionals wordt een hogere prevalentie van financiële en huisvestingsproblematiek verwacht. Daarnaast blijkt uit de analyse dat in meerdere dossiers voornamelijk sprake is van problematiek bij één of beide ouders. In deze dossiers wordt echter weinig vermeld over de hulp aan deze ouders. Een brede blik op gezinsproblematiek en de context van het gezin én een goede analyse van de situatie (en voorgeschiedenis) is belangrijk voor het bieden van de juiste hulp. Het verdient daarom aanbeveling om de situatie van jeugdigen en gezinnen breed te bekijken, een goede analyse van de situatie uit te voeren met jeugdigen en ouders en dit goed vast te leggen.

Hoofdstuk 6 Methodische verantwoording

Dossieranalyse

We hebben aan professionals van de wijkteams in Utrecht Stad en Utrecht West gevraagd om dossiers aan te leveren van jeugdigen die recent uit huis zijn geplaatst in een open setting (niet gesloten jeugdhulp). In totaal hebben we 40 dossiers ontvangen (waarbij twee dubbelingen). Dit betekent dat 38 dossiers zijn geanalyseerd.

	Vrijwillig kader (lokale teams)	Gedwongen kader SAVE	Gedwongen kader Wsg
Utrecht Stad	10 dossiers	8 dossiers	5 dossiers
Utrecht West	10 dossiers	7 dossiers	

De dossiers bevatten uithuisplaatsingen uit de jaren 2020 t/m 2022:

	Aantal dossiers
2020	4 dossiers
2021	8 dossiers
2022	26 dossiers

Bijeenkomst met professionals

In januari 2023 hebben twee digitale bijeenkomsten plaatsgevonden met professionals vanuit Utrecht Stad en Utrecht West. In totaal hebben acht professionals deelgenomen:

	Vrijwillig kader (lokale teams)	Gedwongen kader SAVE	Gedwongen kader Wsg
Utrecht Stad en West	6 professionals (2 Lokalis; 4 Utrecht West)	1 professional	1 professional

Begeleidingscommissie

Het onderzoek is begeleid door een begeleidingscommissie, bestaande uit (in alfabetische volgorde) Peter Dijkshoorn, Anouk Martijn, Adri van Montfoort, Els Mourits en Quirien van der Zijden. In meerdere fasen van het onderzoek zijn de resultaten met de begeleidingscommissie doorgesproken.

Bijlage 1 Literatuurlijst

Ditters, Y., Vink, C. & De Wilde, E. (2022). Inzicht in uithuisplaatsingen in Nederland en de rest van Europa. *Wat laten de data uit het EU DataCare-project wel en niet zien?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Harder, A.T., Knorth, E.J., & Kuiper, C.H.Z. (2020). Uithuisplaatsing van jeugdigen: Wat, voor wie, en wanneer? In A. Harder, E. Knorth, & C. Kuiper (editors), *Uithuisgeplaatste jeugdigen: Sleutels tot succes in behandeling en onderwijs* (blz. 13-27). SWP Uitgeverij.

Harder, A.T. & Knorth, E. (2021). Uithuisgeplaatste jeugdigen in Nederland: definitie en cijfers.

IGJ (2022). Kwaliteit van feitenonderzoek rond de aanvraag van machtigingen voor uithuisplaatsing. Utrecht.

Pleegzorg Nederland. Factsheet pleegzorg 2020.

Pleegzorg Nederland. Factsheet pleegzorg 2021.

Richtlijn residentiële jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming (2017).

Richtlijn uithuisplaatsing en terugplaatsing (2023). [Richtlijn-Uithuisplaatsing_Richtlijn-20-januari-2023.pdf \(richtlijnenjeugdhulp.nl\)](#)

Schellingerhout, R. (2020). Leefsituatie van ouders met kinderen in de jeugdzorg. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Spijk-De Jonge, M. et al. (2022). "Betrek mij gewoon". Op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp in het casuonderzoek Ketenbreed Leren.

Steketee, M. & Doelman, E. (2022). Hoe bescherm je kinderen als het thuis onveilig is. Een longitudinaal onderzoek naar de meerwaarde van de jeugdbescherming in gezinnen waar sprake is van kindermishandeling. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Steketee, M., Tierolf, B., Lünemann, K. & Lünemann, M. (2020). Kan huiselijk geweld en kindermishandeling werkelijk stoppen? Een kwestie van lange adem. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Bijlage 2 Totaaloverzicht

Dossiers		P1	P2a	P2b	P3a	P3b
Aantal dossiers		12	6	5	7	2
Aantal jeugdigen		12	6	7	9	2

Jeugdige en gezin		P1	P2a	P2b	P3a	P3b
Leeftijd	0 - 4 jaar	0	5	1	0	0
	5 - 12 jaar	0	1	3	4	2
	13 - 18 jaar	12	0	3	4	0
Geslacht	Jongen	7	2	5	5	2
	Meisje	5	4	2	3	0
Gezinssituatie	Tweeouder	9	1	2	0	0
	Gescheiden	2	3	3	8	0
	Eenouder	1	2	2	0	2

Problematiek (aantallen zijn aantallen dossiers, niet jeugdigen)		P1	P2a	P2b	P3a	P3b
Jeugdige	Geen problematiek	0	6	4	0	0
	Emotionele problematiek	2	0	1	1	0
	Gedragsproblematiek	9	0	1	1	2
	Ontwikkelingsproblematiek	1	0	0	1	0
	Verminderd contact met de realiteit	2	0	0	0	0
	Fysieke problemen	0	0	0	2	0
	Overige psychosociale problemen	1	0	0	2	0
	Middelenmisbruik/verslavingsproblematiek	2	0	0	0	0
Jeugdige en omgeving	Problemen op school	3	1	0	0	0
	(Vermoeden) van crimineel gedrag, diefstal	3	0	0	0	0
	Slachtoffer van mishandeling buiten gezin	1	0	0	0	0
Gezin en opvoeding	Ontoereikende kwaliteit van de opvoeding	4	5	2	1	1
	Problemen in de ouder-kindrelatie	4	1	1	3	1
	Verwaarlozing, lichamelijk/psychische mishandeling, seksueel misbruik van de jeugdige in het gezin	0	2	1	3	0
	Instabiele opvoedsituatie	0	3	1	6	0
	Problemen in sociaal netwerk van het gezin	1	1	0	0	0

	Problemen in omstandigheden van het gezin	0	4	0	5	0
	- Problemen met huisvesting	0	3	0	3	0
	- Financiële problemen	0	4	0	1	0
	- Problemen met hulpverleners/instanties	0	1	0	1	0
	Delict door ouder	0	3	0	0	0
Problematiek ouders	Negatieve jeugdervaring/traumatische ervaring ouder	1	1	1	3	2
	Gebruik van middelen	0	5	1	2	0
	Overmatige stress	0	0	1	1	0
	Psychische/psychiatrische problematiek	1	2	5	2	1
	Gezondheidsproblemen	0	0	0	0	0
	Verstandelijke beperking	0	1	1	0	1
Was gezin al bekend bij hulpverlening?	Ja	9	6	7	8	2
	Nee	1	0	0	0	0
	Niet bekend	2	0	0	0	0
Wie heeft (initieel) om hulp gevraagd?	Veilig Thuis/politie	2	4	3	4	0
	Ouder(s)	5	0	2	2	0
	Niet bekend	4	1	2	2	2
	Hulpverlening ouder(s)	0	1	0	0	0
	School	1	0	0	0	0

Plaatsing		P1	P2a	P2b	P3a	P3b
Verzoek UHP (dossiers)	Raad voor de Kinderbescherming	4	3	3	6	0
	Gecertificeerde instelling	0	3	0	1	0
	Niet van toepassing (vrijwillig)	8	0	2	1	2
Plaatsing	Andere ouder	0	1	2	2	0
	Netwerkpleegzorg	0	0	1	2	0
	Bestandspleegzorg	1	5	3	1	1
	Residentieel	7	0	1	3	1
	Gesloten jeugdhulp	2	0	0	0	0
	Deeltijd	2	0	0	0	0
Soort plaatsing	Vrijwillig	8	0	2	1	2
	Gedwongen	4	6	5	7	0
	<i>waarvan met instemming ...</i>	2	2	1	3	0
	Niet bekend	1	0	0	0	0
Spoed	Geen spoed	4	0	4	3	2
	Wel spoed/crisis	6	3	3	1	0
	Niet bekend	2	3	0	4	0